

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الحق یقیناً

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

احکام پرندگان

۳۳
فصل
پرندگی

مجتبی عالی‌دینی

پژوهشگر و نویسنده
کتاب‌های معتبره
و تفسیر قرآنی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احکام پرندگان

نویسنده:

مجتبی عابدینی

ناشر چاپی:

معروف

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۵	احکام پرندگان
۱۵	مشخصات کتاب
۱۶	اشاره
۲۰	فهرست
۳۸	سخن پژوهشکده
۴۴	مقدمه مؤلف
۴۸	فصل اول: احکام و آداب شکار
۴۸	اشاره
۵۰	حقّ حیات پرندگان
۵۰	اشاره
۵۱	منافع پرندگان
۵۱	نشانه های حرام یا حلال گوشت بودن پرندگان
۵۳	انگیزه های شکار
۵۳	اشاره
۵۴	شرایط شکار با اسلحه
۵۶	شکار با سلاح های الکترونیکی و لیزری
۵۶	مرگ پرنده از ترس شکار
۵۷	اقسام شکار
۵۷	۱. شکار با اسلحه
۵۸	۲. دام
۵۸	اشاره
۵۹	نکته:
۵۹	۳. سنگ

۶۰	صید پرنده شکاری
۶۰	شکار با ابزار غصبی
۶۰	تملک پرندگان
۶۱	تملک تخم پرندگان
۶۱	شکار پرندگان مهاجر
۶۲	شکار جوجه پرنده
۶۲	شکار در شب
۶۳	برداشتن جوجه از لانه
۶۴	شکار پرندگان کمیاب
۶۵	شکار بی رویه و بحران محیط زیست
۶۶	استفاده از بیت المال برای شکار
۶۶	اشاره
۶۶	استفتاء:
۶۷	شکار با تفنگ و سگ
۶۸	حکم شکار بر خلاف قانون
۶۸	خصلت های پرندگان
۷۰	نکات ایمنی در نگهداری اسلحه
۷۱	قوانین و مقررات شکار
۷۱	اشاره
۷۲	قوانین شکار (قانون مجازات اسلامی)
۷۲	ماده ۶۷۹
۷۲	ماده ۶۸۰
۷۲	مقررات شکار
۷۸	ممنوعیتها و محدودیتها (زمانی، طریقی، نوعی، کمی و کیفی):
۷۸	فصول و ساعات زمانی:
۷۸	روش و وسایل ممنوعه (طریقی)

۸۰ ممنوعیت و محدودیتهای نوعی، کیفی و کمی

۸۰ اشاره

۸۱ چه کسانی و در چه زمانی میتوانند به شکار در طبیعت بپردازند؟

۸۲ فصل دوم: احکام ذبح

۸۲ اشاره

۸۴ شرایط سر بریدن

۸۴ اشاره

۸۵ کیفیت ذبح پرندگان

۸۶ تفاوت ذبح پرندگان وحشی و اهلی

۸۷ ابزار ذبح

۸۹ ذبح با چاقوی استیل

۹۰ مستحبات ذبح

۹۱ مکروهات ذبح

۹۳ مسلمان بودن (یکی از شرایط ذبح)

۹۳ اشاره

۹۵ استفتاء:

۹۵ ذبح افرادی که معروف به غلوند

۹۵ اشاره

۹۵ استفتاء:

۹۶ کندن سر پرنده با دست

۹۶ احکام رو به قبله بودن

۱۰۰ نام خدا (بسم الله گفتن) در هنگام ذبح

۱۰۰ اشاره

۱۰۲ استفتاء:

۱۰۲ ذبح با دستگاه

۱۰۲ اشاره

- ۱۰۴ استفتاء:
- ۱۰۵ تکان خوردن بعد از ذبح
- ۱۰۶ شوک قبل از ذبح
- ۱۰۶ خون بعد از ذبح
- ۱۰۷ ذبح پرنده در برابر پرنده دیگر
- ۱۰۸ ذبح پرندگان حرام گوشت
- ۱۱۰ خرافات (مالیدن خون به ماشین، منزل و غیره...)
- ۱۱۴ فصل سوم: احکام فروش پرنده
- ۱۱۴ بایسته های فروش
- ۱۱۴ اشاره
- ۱۱۵ ۱. نظافت شخصی
- ۱۱۵ ۲. نظافت محیط کار
- ۱۱۶ ۳. نظافت پرنده
- ۱۱۶ اعتماد به فروشنده
- ۱۱۷ فروش پرندۀ یخ زده به نام پرنده تازه
- ۱۱۸ خرید و فروش پرندگان شکاری
- ۱۱۸ تزئین پرندگان در منزل
- ۱۱۸ به جنگ انداختن پرندگان
- ۱۲۰ رسیدگی به پرنده
- ۱۲۳ آزار نرساندن به پرنده
- ۱۲۳ کیوتر بازی
- ۱۲۵ خرید و فروش پرنده های سرقت شده
- ۱۲۶ وظایف مردم در برابر پرنده فروشان
- ۱۲۷ شایسته های اخلاقی فروشنده
- ۱۳۲ فصل چهارم: احکام متفرقه پرندگان
- ۱۳۲ اشاره

- ۱۳۲ آسیب رساندن به پرندۀ دیگران
- ۱۳۳ کشتن پرندگان در منزل
- ۱۳۳ آسیب زدن مرغ یا عقاب به کودکان
- ۱۳۳ اشاره
- ۱۳۴ استفتاء:
- ۱۳۴ حکم ربا در خرید و فروش پرندگان
- ۱۳۵ مرغ و کبوتر پیدا شده
- ۱۳۵ فرار دادن پرندۀ دیگران
- ۱۳۶ تخم مرغ بازی
- ۱۳۶ اجزای حرام پرندگان حلال گوشت
- ۱۳۷ نیم خوردۀ پرندگان
- ۱۳۸ تخم پرندگان
- ۱۳۹ وجود خون در تخم مرغ
- ۱۴۱ پرندگان نجاست خوار
- ۱۴۱ استبراء پرندگان نجاست خوار
- ۱۴۳ تخم پرندگان نجاست خوار
- ۱۴۳ فضلۀ پرندگان حرام گوشت
- ۱۴۴ مرگ پرندۀ در چاه
- ۱۴۴ خواص گوشت شترمرغ
- ۱۴۶ خواص گوشت بوقلمون
- ۱۴۷ هشدارهای استفاده از گوشت بوقلمون
- ۱۴۸ خواص گوشت بلدرچین
- ۱۵۰ خواص تخم بلدرچین
- ۱۵۱ خواص گوشت مرغ
- ۱۵۲ خواص تخم مرغ
- ۱۵۴ فصل پنجم: معرفی پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت ایران

- ۱۵۴ اشاره
- ۱۵۷ پرندگان حلال گوشت
- ۱۵۷ راسته گنجشک سانان
- ۱۵۷ خانواده چکاوک ها
- ۱۵۷ خانواده دم جنبانک ها
- ۱۵۸ خانواده بلبل خرما
- ۱۵۸ خانواده بال لاکي
- ۱۵۸ خانواده میوه خور
- ۱۵۸ خانواده زیر آبروک
- ۱۵۸ خانواده الیکایی
- ۱۵۸ خانواده صعوه ها
- ۱۵۹ خانواده توکاهها
- ۱۵۹ خانواده لیکوها
- ۱۵۹ خانواده سسک تاج طلایی
- ۱۵۹ خانواده سسک ها
- ۱۶۰ خانواده سسک چشم سفید هندی
- ۱۶۰ خانواده مگس گیرها
- ۱۶۱ خانواده چرخ ریسک نیزار
- ۱۶۱ خانواده چرخ ریسک دم دراز
- ۱۶۱ خانواده چرخ ریسک پشت بلوطی
- ۱۶۱ خانواده چرخ ریسک ها
- ۱۶۱ خانواده کمرکلی ها
- ۱۶۱ خانواده دیوار خزک
- ۱۶۱ خانواده دارخزک
- ۱۶۲ خانواده شهد خوار
- ۱۶۲ خانواده زرد پره ها

- خانواده سپهره ها ۱۶۲
- خانواده سپهر های استریلیده ۱۶۲
- خانواده گنجشک ها ۱۶۲
- خانواده سارها ۱۶۳
- خانواده پری شاهرخ ۱۶۳
- خانواده بوچانگا ۱۶۳
- راسته غواص سانان ۱۶۳
- خانواده غواص ها ۱۶۳
- راسته کشیم سانان ۱۶۳
- خانواده کشیم ها ۱۶۳
- راسته غاز سانان ۱۶۴
- خانواده مرغابی ها ۱۶۴
- قوها ۱۶۴
- خانواده غازها ۱۶۴
- اشاره ۱۶۴
- اردک های غاز نما ۱۶۴
- اردک های روی آب چر ۱۶۴
- اردک های غواص ۱۶۴
- اردک های ماهی خوار ۱۶۵
- راسته ماکیان سانان ۱۶۵
- خانواده سیاه خروس ۱۶۵
- خانواده قرقاول ۱۶۵
- خانواده بلدرچین بوته ای ۱۶۵
- خانواده یلوه ها ۱۶۵
- خانواده میش مرغ ها ۱۶۵
- راسته سلیم سانان ۱۶۶

- خانواده سلیم خرچنگ ها ۱۶۶
- خانواده صدف خوار ۱۶۶
- خانواده نوک خنجری ها ۱۶۶
- خانواده چاخ لق ها ۱۶۶
- خانواده گلاریول ها ۱۶۶
- خانواده سلیم ها ۱۶۶
- راسته کوکوسانان ۱۶۷
- خانواده کوکرها ۱۶۷
- راسته کبوترسانان ۱۶۷
- خانواده کبوترها ۱۶۷
- راسته کوکوسانان ۱۶۸
- خانواده کوکوها ۱۶۸
- راسته سبز قیاسانان ۱۶۸
- خانواده ماهی خورک ۱۶۸
- پرندگان حرام گوشت ۱۶۹
- راسته کبوتر دریایی سانان ۱۶۹
- خانواده کبوتر دریایی ها ۱۶۹
- خانواده مرغ طوفان ۱۶۹
- راسته پلیکان سانان ۱۶۹
- خانواده نوک سرخ ۱۶۹
- خانواده پلیکان ها ۱۷۰
- خانواده بویی ۱۷۰
- خانواده باکلان ها ۱۷۰
- خانواده مارگردن ۱۷۰
- راسته لک لک سانان ۱۷۰
- خانواده حواصیل ها ۱۷۰

- ۱۷۰ خانواده لک لک ها
- ۱۷۱ خانواده اکراس ها
- ۱۷۱ راسته فلاینگوسانان
- ۱۷۱ خانواده فلاینگوها
- ۱۷۱ راسته عقاب سانان
- ۱۷۱ خانواده عقاب ماهیگیر
- ۱۷۱ خانواده قوش ها
- ۱۷۲ راسته شاهین سانان
- ۱۷۲ خانواده شاهین ها
- ۱۷۲ خانواده کاکایی های اقیانوسی
- ۱۷۲ خانواده کاکایی ها
- ۱۷۳ خانواده پرستوهای دریایی
- ۱۷۳ خانواده آب شکاف
- ۱۷۳ راسته طوطی سانان
- ۱۷۳ خانواده طوطی ها
- ۱۷۳ راسته جغد سانان
- ۱۷۳ اشاره
- ۱۷۳ خانواده جغدها
- ۱۷۴ راسته شب گرد سانان
- ۱۷۴ خانواده شب گردها
- ۱۷۴ راسته پرستو سانان
- ۱۷۴ خانواده پرستوها
- ۱۷۴ راسته دارکوب سانان
- ۱۷۴ خانواده دارکوب ها
- ۱۷۵ خانواده کلاغ
- ۱۷۶ مشترک بین حلال و حرام

۱۷۶ ----- راسته درنا سانان

۱۷۶ ----- خانواده درناها

۱۷۶ ----- پرندگان مکروه

۱۷۶ ----- خانواده چلچله ها

۱۷۷ ----- خانواده سنگ چشم ها

۱۷۷ ----- خانواده زنبور خوارها

۱۷۷ ----- خانواده سبز قباها

۱۷۷ ----- خانواده هدهد

۱۷۸ ----- منابع:

۱۸۰ ----- درباره مرکز

احکام پرندگان

مشخصات کتاب

سرشناسه : خواجه وند عابدینی، مجتبی، ۱۳۶۱-

عنوان و نام پدیدآور : پرندگان / مجتبی عابدینی؛ به سفارش امر به معروف و نهی از منکر و پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر.

مشخصات نشر : قم: نشر معروف، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۱۵۶ص؛ ۱۱×۱۹اس م.

فروست : فقه و زندگی؛ ۳۲.

شابک : ۳۵۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۱۲-۳۹-۳

وضعیت فهرست نویسی : فایا

یادداشت : عنوان روی جلد: احکام پرندگان.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۵۵ - ۱۵۶.

عنوان روی جلد : احکام پرندگان.

موضوع : پرندگان -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع : Birds -- Religious aspects -- Islam

موضوع : قانون شکار (فقه)

موضوع : * (Game laws (Islamic law

موضوع : ذبح (فقه)

موضوع : (Slaughtering and slaughter-houses (Islamic law

موضوع : مسلمانان -- قوانین غذایی

موضوع : Muslims -- Dietary laws

موضوع : مواد غذایی حلال

Halal food : موضوع

شناسه افزوده : ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر. پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

رده بندی کنگره : ۱۵۷/۲۳۰BP/خپ۹۴۴ ۱۳۹۴

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۳

شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۶۳۱۱۴

به سفارش استاد امر به معروف و نهی از منکر پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

ص: ۱

اشاره

فصل اول: احکام و آداب شکار

- ۲۷..... حقّ حیات پرندگان..
- ۲۸..... منافع پرندگان.....
- ۲۸..... نشانه های حرام یا حلال گوشت بودن پرندگان..
- ۳۰..... انگیزه های شکار..
- ۳۱..... شرایط شکار با اسلحه..
- ۳۳..... شکار با سلاح های الکترونیکی و لیزری..
- ۳۴..... مرگ پرنده از ترس شکار..
- ۳۴..... اقسام شکار..
- ۳۴..... ۱. شکار با اسلحه..
- ۳۵..... ۲. دام..
- ۳۶..... ۳. سنگ..
- ۳۷..... صید پرنده شکاری..

- شکار با ابزار غضبی.. ۳۷.....
- تملک پرندگان.. ۳۷.....
- تملک تخم پرندگان.. ۳۸.....
- شکار پرندگان مهاجر.. ۳۸.....
- شکار جوجه پرنده.. ۳۹.....
- شکار در شب.. ۳۹.....
- برداشتن جوجه از لانه.. ۴۰.....
- شکار پرندگان کمیاب.. ۴۱.....
- شکار بی رویه و بحران محیط زیست.. ۴۲.....
- استفاده از بیت المال برای شکار.. ۴۳.....
- استفتاء.. ۴۳.....
- شکار با تفنگ و سگ.. ۴۴.....
- حکم شکار بر خلاف قانون.. ۴۵.....
- خصلت های پرندگان.. ۴۶.....
- نکات ایمنی در نگهداری اسلحه.. ۴۷.....
- قوانین و مقررات شکار.. ۴۸.....
- قوانین شکار(قانون مجازات اسلامی).. ۴۹.....
- ماده ۶۷۹..... ۴۹.....
- ماده ۶۸۰..... ۴۹.....
- مقررات شکار.. ۵۰.....

ممنوعیتها و محدودیتها (زمانی، طریقی، نوعی، کمی و کیفی): ۵۵

روش و وسایل ممنوعه (طریقی) .. ۵۵

ممنوعیت و محدودیت‌های نوعی، کیفی و کمی ... ۵۷

ص: ۶

فصل دوم: احکام ذبح

- شرایط سر بریدن .. ۶۱.....
- کیفیت ذبح پرندگان .. ۶۲.....
- تفاوت ذبح پرندگان وحشی و اهلی .. ۶۳.....
- ابزار ذبح .. ۶۴.....
- ذبح با چاقوی استیل .. ۶۶.....
- مستحبات ذبح .. ۶۷.....
- مکروهات ذبح .. ۶۸.....
- مسلمان بودن (یکی از شرایط ذبح) .. ۷۰.....
- استفتاء .. ۷۲.....
- ذبح افرادی که معروف به غلوند .. ۷۲.....
- استفتاء .. ۷۲.....
- کندن سر پرنده با دست .. ۷۳.....
- احکام رو به قبله بودن .. ۷۳.....
- نام خدا (بسم الله گفتن) در هنگام ذبح .. ۷۷.....
- استفتاء: .. ۷۹.....
- ذبح با دستگاه .. ۷۹.....
- استفتاء: .. ۸۱.....
- تکان خوردن بعد از ذبح .. ۸۲.....

شوڪ قبل از ذبح..... ۸۳

خون بعد از ذبح..... ۸۳

ذبح پرندہ در برابر پرندہ دیگر..... ۸۴

ص: ۷

ذبح پرندگان حرام گوشت.. ۸۵.....

خرافات (مالیدن خون به ماشین، منزل و غیره...).. ۸۷.....

فصل سوم: احکام فروش پرنده

بایسته های فروش .. ۹۱.....

۱. نظافت شخصی.. ۹۲.....

۳. نظافت محیط کار..... ۹۲.....

۳. نظافت پرنده.. ۹۳.....

اعتماد به فروشنده.. ۹۳.....

فروش پرندۀ یخ زده به نام پرنده تازه.. ۹۴.....

خرید و فروش پرندگان شکاری.. ۹۵.....

تزئین پرندگان در منزل.. ۹۵.....

به جنگ انداختن پرندگان.. ۹۵.....

رسیدگی به پرنده.. ۹۷.....

آزار نرساندن به پرنده.. ۱۰۰.....

کبوتر بازی.. ۱۰۰.....

خرید و فروش پرنده های سرقت شده.. ۱۰۲.....

وظایف مردم در برابر پرنده فروشان.. ۱۰۳.....

شایسته های اخلاقی فروشنده.. ۱۰۴.....

فصل چهارم: احکام متفرقه پرندگان

آسیب رساندن به پرنده دیگران.. ۱۰۹.....

کشتن پرندگان در منزل..... ۱۱۰

ص: ۸

- آسیب زدن مرغ یا عقاب به کودکان..... ۱۱۰
- استفتاء:..... ۱۱۱
- حکم ربا در خرید و فروش پرندگان..... ۱۱۱
- مرغ و کبوتر پیدا شده..... ۱۱۲
- فرار دادن پرندۀ دیگران..... ۱۱۲
- تخم مرغ بازی..... ۱۱۳
- اجزای حرام پرندگان حلال گوشت..... ۱۱۳
- نیم خورده پرندگان..... ۱۱۴
- تخم پرندگان..... ۱۱۵
- وجود خون در تخم مرغ..... ۱۱۶
- پرندگان نجاست خوار..... ۱۱۸
- استبراء پرندگان نجاست خوار..... ۱۱۸
- تخم پرندگان نجاست خوار..... ۱۲۰
- فضله پرندگان حرام گوشت..... ۱۲۰
- مرگ پرنده در چاه..... ۱۲۱
- خواص گوشت شتر مرغ..... ۱۲۱
- خواص گوشت بوقلمون..... ۱۲۳
- هشدارهای استفاده از گوشت بوقلمون..... ۱۲۴
- خواص گوشت بلدرچین..... ۱۲۵
- خواص تخم بلدرچین..... ۱۲۷

خواص گوشت مرغ..... ۱۲۸

خواص تخم مرغ..... ۱۲۹

ص: ۹

فصل پنجم: معرفی پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت ایران

پرندگان حلال گوشت... ۱۳۴

راسته گنجشک سانان... ۱۳۴

خانواده چکاوک ها... ۱۳۴

خانواده دم جنبانکها... ۱۳۴

خانواده بلبل خرما... ۱۳۵

خانواده بال لاکه... ۱۳۵

خانواده میوه خور... ۱۳۵

خانواده زیر آبروک... ۱۳۵

خانواده الیکایی... ۱۳۵

خانواده صعوه ها... ۱۳۵

خانواده توکاهها... ۱۳۶

خانواده لیکوها... ۱۳۶

خانواده سسک تاج طلایی... ۱۳۶

خانواده سسک ها... ۱۳۶

خانواده سسک چشم سفید هندی... ۱۳۷

خانواده مگس گیرها... ۱۳۷

خانواده چرخ ریسک نيزار... ۱۳۸

خانواده چرخ ریسک دم راز... ۱۳۸

خانواده چرخ ریسک پشت بلوطی... ۱۳۸

خانواده چرخ ریسک ها.....۱۳۸

خانواده کمر کلی ها.....۱۳۸

خانواده دیوار خزک.....۱۳۸

خانواده دار خزک.....۱۳۸

ص: ۱۰

- خانواده شهد خوار.....۱۳۹
- خانواده زرد پره ها.....۱۳۹
- خانواده سهره ها.....۱۳۹
- خانواده سهر های استریلیده.....۱۳۹
- خانواده گنجشک ها.....۱۳۹
- خانواده سارها.....۱۴۰
- خانواده پری شاهرخ.....۱۴۰
- خانواده بوچانگا.....۱۴۰
- راسته غواص سانان .. ۱۴۰
- خانواده غواص ها.....۱۴۰
- راسته کشیم سانان .. ۱۴۰
- خانواده کشیم ها.....۱۴۰
- راسته غاز سانان .. ۱۴۱
- خانواده مرغابیها .. ۱۴۱
- قوها.....۱۴۱
- خانواده غازها.....۱۴۱
- اردک های غاز نما.....۱۴۱
- اردک های روی آب چر.....۱۴۱
- اردک های غواص.....۱۴۱
- اردک های ماهی خوار.....۱۴۲

راسته ماکیان سانان.. ۱۴۲.....

خانواده سیاه خروس.. ۱۴۲.....

خانواده قرقاول..... ۱۴۲.....

خانواده بلدرچین بوته ای .. ۱۴۲.....

خانواده یلوه ها..... ۱۴۲.....

ص: ۱۱

خانواده میش مرغ ها.....۱۴۲

راسته سلیم سانان.. ۱۴۳.....

خانواده سلیم خرچنگ ها.....۱۴۳

خانواده صدف خوار.....۱۴۳

خانواده نوک خنجری ها.....۱۴۳

خانواده چاخ لق ها.....۱۴۳

خانواده گلاریول ها.....۱۴۳

خانواده سلیم ها.....۱۴۳

راسته کوکرسانان.. ۱۴۴.....

خانواده کوکرها.....۱۴۴

راسته کبوترسانان.. ۱۴۴.....

خانواده کبوترها.....۱۴۴

راسته کوکوسانان.. ۱۴۵.....

خانواده کوکوها.....۱۴۵

راسته سبز قباسانان.. ۱۴۵.....

خانواده ماهی خورک.....۱۴۵

پرندگان حرام گوشت ۱۴۶.....

راسته کبوتر دریایی سانان.. ۱۴۶.....

خانواده کبوتر دریاییها ۱۴۶.....

خانواده مرغ طوفان.....۱۴۶

راسته پليكان سانان.....۱۴۶

خانواده نوک سرخ.....۱۴۶

خانواده پليکان ها.....۱۴۷

خانواده بوبي.....۱۴۷

خانواده باکلان ها.....۱۴۷

ص: ۱۲

- خانواده مارگردن..... ۱۴۷
- راسته لک لک سانان.. ۱۴۷
- خانواده حواصیل ها..... ۱۴۷
- خانواده لک لک ها..... ۱۴۷
- خانواده اکراس ها..... ۱۴۸
- راسته فلامینگوسانان.. ۱۴۸
- خانواده فلامینگوها..... ۱۴۸
- راسته عقاب سانان.. ۱۴۸
- خانواده عقاب ماهیگیر..... ۱۴۸
- خانواده قوش ها..... ۱۴۸
- راسته شاهین سانان.. ۱۴۹
- خانواده شاهین ها..... ۱۴۹
- خانواده کاکایی های اقیانوسی..... ۱۴۹
- خانواده کاکایی ها..... ۱۴۹
- خانواده پرستوهای دریایی..... ۱۵۰
- خانواده آب شکاف..... ۱۵۰
- راسته طوطی سانان.. ۱۵۰
- خانواده طوطی ها..... ۱۵۰
- راسته جغد سانان..... ۱۵۰
- خانواده جغدها..... ۱۵۰

راسته شب گرد سانان.. ۱۵۱.....

خانواده شب گردها.. ۱۵۱.....

راسته پرستو سانان.. ۱۵۱.....

خانواده پرستوها.. ۱۵۱.....

راسته دارکوب سانان.. ۱۵۱.....

ص: ۱۳

خانواده دارکوب ها..... ۱۵۱

خانواده کلاغ..... ۱۵۲

مشترک بین حلال و حرام..... ۱۵۳

راسته درنا سانان .. ۱۵۳

خانواده درناها..... ۱۵۳

پرندگان مکروه..... ۱۵۳

خانواده چلچله ها..... ۱۵۳

خانواده سنگ چشم ها..... ۱۵۴

خانواده زنبور خوارها..... ۱۵۴

خانواده سبز قباها..... ۱۵۴

خانواده هدهد..... ۱۵۴

منابع:..... ۱۵۵

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی سه گام دارد:

۱- شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و روابط انسان و خداوند عز و جلّ

۲- شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی.

۳- شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت

در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهشهای اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و

ص: ۱۵

اصلاح و تقویت روابط عبادی، عقیدتی و معرفتی انسان با خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است.

گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهش‌های ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتابهای «فقه و زندگی» به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و باید‌ها و نبایدهای فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هر اتحادیه صنفی و دست‌اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع‌رسانی خویش می‌داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت‌ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می‌شود و در سایه‌ی پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان‌پذیر است.

در حدود سال‌های ۱۳۷۲ ش با آغاز فعالیت‌های ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی «فقه و زندگی» توسط جناب حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ محمد حسین فلاح زاده، در پژوهشکده باقر

العلوم (علیه السلام) قم، پی ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتابهایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای اصناف و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان کشور بود. با هماهنگی این دو نهاد فرهنگی تألیف حدود بیست جلد از این مجموعه در سال های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه ی احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد.

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه ی بسیاری از کسبه ی محترم در بخش های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری ریاست محترم ستاد احیاء حجۃ الاسلام و المسلمین زرگر دام عزه العالی سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال ۱۳۹۳ ش شد و تألیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر قرار گرفت.

در سالهای آغازین، این پژوهش ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود

چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و یاری همان دو برادر و همکاری گروهی از فضایی حوزه علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف پیگیری می شود.

همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی ها در حوزه کسب و کار سبب می شود که احکام بر اساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و تفقه و اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش های سال ۱۳۹۳ ش بدین شرح است:

۱. احکام صنف طلا و جواهر

۲. احکام تلفن همراه

۳. احکام بازی های رایانه ای

۴. احکام صنف اتوبوس رانی

۵. احکام صنف فرش و تابلو فرش

۶. احکام صنف کیف و کفش سراجان

ص: ۱۸

۷. احکام صنف ماهی فروشان ۸

. احکام صنف ناشران

۹. احکام صنف پوشاک ۱۰

. احکام صنف ناوایان

۱۱. احکام صنف اینترنت و رایانه

۱۲. احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان

۱۳. احکام صنف اغذیه فروشان ۱۴. احکام صنف پارک ها

۱۵. احکام صنف پزشکان ۱۶. احکام صنف قهوه خانه ها

۱۷. احکام صنف الکتریکی ۱۸. احکام صنف داروخانه ها

۱۹. احکام صنف صوتی و تصویری ۲۰. احکام بیمه ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادران گرامی حجج الاسلام عابدینی پدید آمده به احکام صنف پرندگان اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و بازاریان محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثر یاری کنند.

با درخواست توفیق از خداوند دانا و توانا و یاری محققان

ص: ۱۹

حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسئولان ستادهای امر به معروف، می توان به سوی اسلامی شدن بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی و کسب رضای حضرت حق گامهایی بلندتر برداشت.

امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش ها و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب اسلامی و با هدایت حضرت بقیه الله عجل الله تعالی فرجه الشریف، توحید و عدالت در سراسر حاکم گردد. ان شاءالله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه ۱۲ پلاک ۳۵۵

Al-adl.ir

info@al-adl.ir

ص: ۲۰

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْ السَّمَاءِ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ (۱)

«آیا به سوی پرندگان که در فضای آسمان، رام شده اند ننگریسته اند؟ جز خدا کسی آنها را نگاه نمی دارد. در این [قدرت نمایی] برای مردمی که ایمان می آورند نشانه هایی است.»

دین اسلام، تنها دینی است که برای همه موجودات، حتی برای پرندگان، حقوقی را وضع کرده است؛ پرندگان که با دقت در خلقت آنها، به قدرت لایتناهی خدا می توان

ص: ۲۱

پی برد، پرندگان که در زمان حضرت آدم(علیه السلام)، دفن مردگان را به انسان آموختند(۱) و در زمان حضرت ابراهیم(علیه السلام) زنده شدن مردگان را یادآور شدند(۲) و در زمان حضرت موسی(علیه السلام) رزق الهی(۳)

و در زمان حضرت محمد(صلی الله علیه و آله) یاد کننده خدا شمرده شدند(۴).

امروزه با توجه به شناخت خواص پرندگان، افزایش جمعیت و نیاز بیشتر جامعه به پرندگان، سبب شده تا افراد زیادی به شکار، پرورش و نگهداری پرندگان و فروش آن روی بیاورند. که پراکنده بودن احکام پرندگان در کتب مختلف و نبودن یک کتاب جامع سبب شده تا بسیاری افراد از احکام مربوط به خود بی اطلاع باشند. لذا همین امر سبب شده تا به نگارش همه ابعاد پرندگان پرداخته و به جمع آوری آن در یک کتاب مستقل، اقدام کنیم.

این کتاب در چهار فصل درباره انگیزه ها و اقسام شکار، نشانه های حلال و حرام گوشت بودن پرندگان، قوانین و مقررات شکار، شرایط ذبح، کیفیت ذبح، فروش پرندگان حرام گوشت، آزار رساندن به پرندگان، خوردن پرندگان نجاست خوار،

ص: ۲۲

۱- سوره مائده/آیه ۳۱

۲- سوره بقره /آیه ۲۶۰

۳- سوره بقره/آیه ۵۷

۴- سوره نور/آیه ۴۱؛ در زمان حضرت داود(علیه السلام) هم این گونه بوده است.

وجود خون در تخم پرندگان، مصادیق پرندگان حلال و حرام گوشت و ... است.

بسیاری از احکام پرندگان با حیوانات مشترک است. از این رو، گاه به جای واژه «احکام پرندگان»، از واژه «احکام حیوانات» در این کتاب بهره برده شده است. (۱)

در پایان از همه عزیزان که نویسنده را در نگارش این کتاب یاری کردند، تشکر می کنم..

وَ السَّلَامُ عَلٰی مَنْ اتَّبَعَ الْهُدٰی.

ص: ۲۳

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۶۹، مسأله ۲۵۸۴ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۵، مسأله ۲۶۴۸.

فصل اول: احكام و آداب شكار

اشاره

ص: ۲۵

اسلام همان طور که حقّ حیات برای انسان ها را محترم شمرده و تعدّی به آن را جایز ندانسته، حقّ حیات پرندگان را نیز محترم شمرده و از کشتن بی هدف آنها نهی کرده است. (۱) پیامبر اسلام (ص) کشتن موجود دارای روح، غیر از موزی، را نهی کرد. (۲) و فرمود: هر کس گنجشکی را به ناحق بکشد، خداوند در روز قیامت از او بازخواست می کند. (۳)

ص: ۲۷

-
- ۱- مجله ی فقه اهل بیت (علیهم السّلام)، فارسی، ج ۴۸، ص ۱۷۰. با اندکی تصرف.
 - ۲- نهی النبی عن قتل کلّ ذی روح الاّ أن یؤذی. (همان، ص ۱۷۱، به نقل از: کنز العمال، ج ۱۵، ص ۳۹، روایت ۳۹۹۸۱).
 - ۳- پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: من قتل عصفوراً بغیر حق سألہ الله عنه یوم القیامه». (نهج الفصاحه، ترجمه ی ابوالقاسم پاینده، ص ۷۵۱، ح ۲۹۱۸).

پرندگان، منافع متعددی برای انسان ها دارند؛ مانند:

۱. پره‌های موجود در پرنده برای تشک، لحاف و ... استفاده می شود؛
۲. فضله پرندگان به عنوان کود در باغات و زمین های کشاورزی استفاده می شود؛
۳. روده ها و محتویات درونی، برای تبدیل به پودر شدن و استفاده برای خوراک طیور و آبزیان، استفاده می شود؛
۴. تخم و گوشت پرندگان، قابل استفاده برای عموم مردم است.

نشانه های حرام یا حلال گوشت بودن پرندگان

الف: نشانه های پرندگان حرام گوشت عبارت اند از:

۱. چنگال دارند، مثل عقاب و شاهین حرام گوشت اند؛^(۱)
۲. پرندگانی که در حال پرواز، بال زدن آنان کمتر از صاف نگه داشتن آنهاست^(۲) مثل خفاش، حرام گوشت اند.

ص: ۲۸

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۹۵ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۴۷، مسأله ۲۶۸۸.
۲- توضیح المسائل، آیت الله فاضل، احکام خوردن و آشامیدن، ص ۴۷۶، مسأله ۲۱۱۱ و توضیح المسائل، آیت الله سبحانی، ص ۴۹۳، مسأله ۲۲۷۰ و توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۴۳۹، مسأله ۲۲۵۷ و توضیح المسائل، آیت الله شبیری زنجانی، احکام خوردن و آشامیدن، ص ۵۷۳، مسأله ۲۶۳۳ و توضیح المسائل مراجع، ص ۵۹۵، فتوای آیت الله صافی.

ب: نشانه های پرندگان حلال گوشت عبارت است از:

۱. پرندگان که چنگال ندارند،(۱)حلال گوشت اند؛

۱. پرندگانی که بال زدن آنان بیشتر از صاف نگه داشتن آنهاست، حلال گوشت اند؛(۲)

پرندۀ ای که معلوم نیست بال زدنش بیشتر از صاف نگه داشتن بالش است یا کمتر، اگر چینه دان یا سنگ دان یا خارپشت پا (انگشت جدایی مانند شست انسان، مثل خروس) داشته باشد، حلال اند.(۳)

یکی از اصحاب امام باقر (علیه السلام) از حضرت سؤال کرد که پرندگان حلال گوشت را چگونه بشناسیم؟ امام (علیه السلام) فرمود: هر مرغی که در آسمان بالها را به پهلو می زند و حرکت می کند، از گوشت آن تناول کن و هر مرغی که در آسمان بالها را صاف و راست نگه می دارد و حرکت می کند، از گوشت آن تناول مکن ...

ص: ۲۹

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۹۵ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۴۷، مسأله ۲۶۸۸.

۲- توضیح المسائل، آیت الله فاضل، احکام خوردن و آشامیدن، ص ۴۷۶، مسأله ۲۱۱۱ و توضیح المسائل، آیت الله سبحانی، ص ۴۹۳، مسأله ۲۲۷۰ و توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۴۳۹، مسأله ۲۲۵۷ و توضیح المسائل، آیت الله شبیری زنجانی، احکام خوردن و آشامیدن، ص ۵۷۳، مسأله ۲۶۳۳.

۳- توضیح المسائل مراجع، ص ۵۹۵ - ۵۹۶، فتوای آیت الله زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله فاضل و آیت الله صافی و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۴۷، مسأله ۲۶۸۸.

من گفتم: پرندگان دریائی چه حکمی دارند؟ حضرت (علیه السلام) فرمود: هر مرغی که سنگدان دارد تناول کن و هر مرغی که سنگدان ندارد تناول مکن. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: پرندگان را تناول کن که دارای چینه دان یا سیخک پا (مثل سیخک پای خروس) و یا سنگدان باشند. (۲)

در نتیجه پرندگان مثل مرغ خانگی، کبوتر، اقسام گنجشک، بلبل، کبک، قطا، تیهو، سار، چکاوک حلال و پرندگان مثل عقاب، شاهین، باز، کرکس، خفاش حرام گوشت اند. (۳)

برای تسهیل در تعیین پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت، در آخر همین کتاب، نام همه پرندگان به تفکیک حلال گوشت و حرام گوشت، بیان شده است.

انگیزه های شکار

اشاره

انگیزه های شکار پرنده عبارت است از:

ص: ۳۰

۱- کافی؛ ج ۶؛ ص ۲۴۷.

۲- أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ: كُلُّ مِنَ الطَّيْرِ مَا كَانَتْ لَهُ قَانِصَةٌ أَوْ صَيْصِيَةٌ أَوْ حَوْصَلَةٌ (كافي، ج ۶، ص ۲۴۸).

۳- همان، ص ۵۹۴ و ۵۹۵.

۱. مصرف؛

۲. فروش؛

۳. تفریح؛

۴. دفع آزار پرنده.

شکار پرنده باید دارای یک انگیزه معقول و الهی، مثل تأمین معاش زندگی باشد که در جهت تهیه غذا و یا فروش آن باشد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) نهی کرده از اینکه حیوانی برای غیر خوردن، ذبح شود. (۱) و در صورتی که برای تفریح و خوشگذرانی (غیر نیاز شخصی) باشد، و به سفر برود، باید نماز را در سفر، تمام بخواند.

مسأله: کسی که برای امرار معاش به شکار می رود سفرش حلال و نمازش شکسته است، همچنین اگر برای فراهم کردن درآمد بیشتر باشد، آیا کسی که برای لُهو و تفریح و خوشگذرانی به شکار می رود، سفرش حرام و نمازش را باید تمام بخواند. (۲)

شرایط شکار با اسلحه

اگر حیوان حلال گوشت وحشی را با اسلحه شکار کنند، با پنج شرط، حلال و بدنش پاک است:

۱. آن که اسلحه شکار مثل کارد و شمشیر بُرَنده باشد، یا مثل نیزه و تیر، تیز باشد که به واسطه تیز بودن، بدن

ص: ۳۱

۱- نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) عَنْ ذَبْحِ الْحَيَوَانِ إِلَّا لِأَكْلِهِ (بحار الانوار، ج ۶۱، ص ۸).

۲- توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۲۱۶، مسأله ۱۱۴۰.

حیوان را پاره کند و اگر به وسیله دام یا چوب و سنگ و مانند اینها حیوانی را شکار کنند پاک نمی شود و خوردن آن هم حرام است (مگر این که موقعی به حیوان برسند که هنوز زنده باشد و آن را مطابق آداب شرع سر ببرند)^(۱) و اگر حیوانی را با تفنگ شکار کنند، چنانچه گلوله آن تیز باشد که در بدن حیوان فرو رود و آن را پاره کند پاک و حلال است و به فتوای بیشتر مراجع تقلید، اگر گلوله تیز نباشد بلکه با فشار در بدن حیوان فرو رود و حیوان را بکشد، یا به واسطه حرارتش بدن حیوان را بسوزاند و در اثر سوزاندن، حیوان بمیرد پاک و حلال بودنش اشکال دارد. به فتوای آیت الله مکارم و آیت الله سیستانی اگر گلوله تیز هم نباشد ولی بدن حیوان را پاره کند و خون از آن جاری گردد، پاک و حلال است.^(۲)

۲. کسی که شکار می کند باید مسلمان باشد یا بچه مسلمان باشد که خوب و بد را بفهمد و اگر کافر یا کسی که اظهار دشمنی با اهل بیت پیغمبر (صلی الله علیه و آله) می کند (مثل ناصبی) حیوانی را شکار کند، آن شکار حلال نیست.

۳. اسلحه را برای شکار کردن حیوان به کار برد و اگر مثلاً جایی را نشان کند و اتفاقاً حیوانی را بکشد، آن حیوان

ص: ۳۲

۱- توضیح المسائل آیت الله مکارم، مسأله ۲۲۳۴، ص ۴۳۴.

۲- توضیح المسائل، آیت الله مکارم، مسأله ۲۲۳۴، ص ۴۳۴ و توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسأله ۲۶۰۱، ص ۵۸۳.

پاک نیست و خوردن آن هم حرام است.

۴. در وقت به کار بردن اسلحه، نام خدا را ببرد (و چنانچه عمداً نام خدا را نبرد، شکار حلال نمی شود) ولی اگر فراموش کند اشکال ندارد.

۵. وقتی به حیوان برسد که مرده باشد یا اگر زنده است به اندازه سر بریدن آن وقت نباشد و چنانچه به اندازه سر بریدن وقت باشد و سر حیوان را نبرد تا بمیرد، حرام است. (۱)

شکار با سلاح های الکترونیکی و لیزری

سؤال: با توجه به گسترش علم و تکنولوژی، در صورتی که شکار با سلاحهای الکترونیکی و لیزری صورت گیرد، به گونه ای که زخمی در شکار حاصل نگردد، شرعاً چه حکمی خواهد داشت؟

جواب: در صورتی که زخم توأم با خونریزی در آن حاصل نشود، جایز نیست... (۲)

مرگ پرنده از ترس شکار

سؤال: به سوی دسته ای از پرندگان تیراندازی نمودم.

ص: ۳۳

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۸۲، مسأله ۲۶۰۱.

۲- استفتاءات جدید (آیت الله مکارم) فصل ۳۳، احکام شکار، ج ۳، ص ۳۰۰، سؤال ۷۹۳.

یکی از آنها فوراً مُرد؛ اما هیچ گونه آثار جراحی، که حاکی از اصابت تیر باشد، ملاحظه نشد. سپس مشخص شد که بر اثر ترس مرده است. در فرض فوق، حکم آن چیست؟

جواب: گوشت آن حلال نیست. (۱)

اقسام شکار

۱. شکار با اسلحه

شایع ترین شیوه شکار پرندگان، شکار با اسلحه است. تیرهای موجود در اسلحه ها (تفنگ) به سه دسته تقسیم می شود:

۱. نوک پهن؛

۲. ساچمه ای؛

۳. و نوک تیز.

بنا به فتوای مشهور فقها، گلوله باید تیز باشد و با فرو رفتن در بدن حیوان، آن را پاره کند و اگر گلوله، تیز نباشد و با فشار در بدن حیوان فرو رود و حیوان را بُکشد یا

به واسطه حرارتش بدن حیوان را بسوزاند و در اثر سوزاندن، حیوان بمیرد، حلال نیست و خوردنش حرام است؛ (۲) اما به فتوای

ص: ۳۴

۱- استفتاءات جدید (آیت الله مکارم)، فصل ۳۳، احکام شکار، ج ۳، ص ۳۰۰، سؤال ۷۹۴.

۲- بنابر فتوای امام خمینی ره، آیت الله زنجانی، آیت الله فاضل ره؛ آیت الله صافی، آیت الله بهجت ره، آیت الله نوری همدانی، آیت الله میرزا جواد تبریزی ره (توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسأله ۲۶۰۱، ص ۵۸۲).

آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم: «اگر حیوانی را با تفنگ شکار کنند، خواه گلوله آن، تیز باشد یا نباشد، شکار پاک و حلال است.» (۱)

۲. دام

اشاره

شیوه دیگر شکار پرندگان، استفاده از دام های زمینی و هوایی است. که به علت تعدد تنوع دام ها، تنها به یک نمونه ای از آن اشاره می کنیم:

در فصل زمستان که پرندگان به شمال ایران کوچ می کنند، صیادان با کاشتن دو چوب بلند، با فاصله ای مُعین در زمین های کشاورزی، و بستن دام های ماهی گیری به سر چوب، اقدام به شکار پرندگانی می کنند که قصد فرود (نشستن) در زمین کشاورزی را دارند، و از آن جا که تورهای ماهی گیری از جنس نایلون هستند، پرندگانی که در حین فرود هستند، تورهای ماهی گری را نمی بینند و براحتی گرفتار می شوند. شکار پرندگان در دام، در صورتی که زنده صید شود و ذبح شرعی گردد، پاک و خوردن آنها حلال است و اگر مرده صید شوند، خوردن آنها حرام است.

ص: ۳۵

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسأله ۲۶۰۱، ص ۵۸۳ و توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۴۳۴، مسأله ۲۲۳۴.

اگر به وسیله دام یا چوب و سنگ و مانند آن حیوانی را شکار کنند، حرام است، مگر این که موقعی به حیوان برسند که هنوز زنده باشد و آن را مطابق آداب شرع سر ببرند. (۱)

نکته:

بعضی از شکارچیان، پرنده گرفتار شده در دام را، دوباره با اسلحه، شکار می کنند. این کار، مستلزم حرام شدن پرنده می شود.

مسأله: حیوان حلال گوشت وحشی در صورتی با شکار کردن پاک و حلال می شود که بتواند فرار کند. (۲)

۳. سنگ

شیوه دیگر صید پرندگان، پرتاب سنگ به وسیله دست یا کمان (تیرکمان) است. حکم شکار با سنگ، همان حکم شکار با دام است که اگر به صورت زنده شکار شوند، حلال اند.

مسأله: اگر به وسیله دام یا چوب و سنگ و مانند آن حیوانی را شکار کنند، حرام است؛ مگر این که موقعی به حیوان برسند که هنوز زنده باشد و آن را مطابق آداب شرع

ص: ۳۶

۱- رساله توضیح المسائل، آیت الله مکارم، مسأله ۲۲۳۴، ص ۴۳۴. توضیح المسائل، آیت الله فاضل، مسأله ۲۰۸۷، ص ۴۷۲.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۶۹، مسأله ۲۵۸۵ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۶، مسأله ۲۶۴۹.

صید پرنده شکاری

حیوانی که به وسیله پرنده شکاری، صید می گردد، اگر توسط پرنده شکاری کشته شود، خوردن آن حلال نیست ولی اگر کشته نشود و زمان کافی برای سر بریدنش باشد و ذبح شود، حلال است. (۲)

شکار با ابزار غضبی

اگر حیوانی را با سنگ غضبی یا اسلحه غضبی شکار کند، شکار حلال است و مال خود او می شود؛ اگر چه غضب، گناه است و باید اجرت اسلحه یا سنگ را به صاحبش بدهد. (۳)

تملک پرندگان

پرنده بدون مالک با صید کردن، اعم از گرفتن یا به دام افکندن، به ملک صیاد در می آید؛ ولی پرنده ای که نشانه ملکیت، مانند چیده شدن بال ها یا رنگ شدن بال هایش،

ص: ۳۷

۱- رساله توضیح المسائل، آیت الله مکارم، مسأله ۲۲۳۴، ص ۴۳۴. توضیح المسائل، آیت الله فاضل، مسأله ۲۰۸۷، ص ۴۷۲.

۲- فرهنگ فقه، مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)، ج ۲، ص ۲۵۹، با اندکی تصرف.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۸۵، مسأله ۲۶۰۴؛ توضیح المسائل؛ آیت الله وحید، ص ۵۴۲، مسأله ۲۶۶۸.

دارد، با شکار کردن، ملک کسی نمی شود و اگر به دام افتد، حکم لُقْطَه (۱) (مال پیدا شده) را دارد. (۲)

تملك تخم پرندگان

در روستاها مردم مرغ و اردک و غاز خود را در بیرون رها کرده که این دسته از پرندگان در مزارع و یا حاشیه مُرداب رفته و تخم می گذارند که در صورت استفاده نکردن، اطمینان داریم این تخم ها یا خوراک حیوانات وحشی می شوند و یا از بین می روند لذا در صورتی می توانیم این تخم ها را برداریم که مطمئن شویم صاحبان آنها از این تخم ها اعراض کرده اند و آلا اگر اعراض صاحبان، احراز نشود این تخم ها، حکم مجهول المالک را دارد. (۳)

شکار پرندگان مهاجر

سؤال: گروهی از پرندگان در کشورهای مجاور تحت حفاظت بوده و برای پرورش آنها هزینه های کلانی صرف می شود، آیا شکار آنها در زمانی که به کشور ما مهاجرت می کنند جایز است؟

ص: ۳۸

۱- لقطه یعنی چیزی که پیدا می شود و صاحب آن معلوم نیست.

۲- فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)، ج ۲، ص ۲۵۷.

۳- جامع الأحکام، آیت الله صافی، ج ۲، ص ۲۵۷، سؤال ۱۹۱۶.

جواب: شکار آنها دور از انصاف اسلامی است. (۱)

شکار جوجه پرنده

باید از شکار جوجه که توانایی پرنده فرار یا پرواز را ندارد، پرهیز کرد. (۲) پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود: جوجه را که هنوز پر در نیاورده به سراغش نروید و شکارش نکنید تا پَر در آورد و قدرت پرواز یابد، آن گاه تیر و کمان و دامتان را برای شکار آنها بردارید. (۳)

مسأله: حیوان حلال گوشت وحشی در صورتی با شکار کردن پاک و حلال می شود که بتواند فرار یا پرواز کند. بنابراین، بچه کبک که نمی تواند پرواز کند، با شکار کردن پاک و حلال نمی شود. (۴)

شکار در شب

سؤال: مرسوم شده که افراد، خوابگاه پرندهگان حلال گوشت وحشی را شناسایی، و شب هنگام موقعی که حیوان در خواب است با ترندها و ابزار آلات مختلف آنها را شکار می کنند؛ که چنین شکاری با توجه به حدیث «حیوان

ص: ۳۹

۱- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۶، سؤال ۱۲۳۰.

۲- مجله فقه اهل بیت (علیهم السلام)، فارسی، ج ۴۸، ص ۱۷۴ با اندکی تلخیص.

۳- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ): لَا تَأْتُوا الْفَرْخَ فِي عُشِّهِ حَتَّى يَرِيْشَ وَ يَطِيْرَ فَإِذَا طَارَ فَأُوْتِرْ لَهُ قَوْسَكَ وَ انْصِبْ لَهُ فَخَّكَ (کافی، ج ۶، ص ۲۱۶).

۴- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۶۹، مسأله ۲۵۸۵ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۶، مسأله ۲۶۴۹.

در آشیانه اش در امان است» (۱) چه حکمی دارد؟

جواب: چنین شکاری حلال نیست. (۲) البته اگر حیوان را به دام بباندازند و بعداً ذبح کنند گوشتش حلال است. (۳)

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود: هنگام خواب پرنده سراغش نروید؛ تا صبح شود. مردی پرسید پرنده چه هنگامی می خوابد؟ آن حضرت فرمود: شب، هنگام خواب اوست. (۴)

برداشتن جوجه از لانه

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود: مردی از پیشینیان، لانه پرنده ای را یافته بود و هرگاه آن پرنده جوجه دار می شد، آنها را برمی داشت. پرنده از کار آن مرد به خداوند شکایت کرد. خدای متعال

ص: ۴۰

۱- قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) لَمَّا تَطَرَّقُوا الطَّيْرَ فِي أَوْكَارِهَا فَإِنَّ اللَّيْلَ أَمَانٌ لَهَا وَذَلِكَ لِمَا جَعَلَهُ اللهُ عَلَيْهِ مِنَ الرَّحْمَةِ. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: «شبانگاه به لانه ی پرندگان دست نبرید که شب، امان (و آسایش) آنهاست که در سایه ی رحمت خداوندند.» (مکارم الاخلاق، ترجمه میرباقری، ج ۱، ص ۲۴۴).

۲- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۲۹۹، مسأله ۷۹۰. آیت الله زنجانی: بهتر است در شب از این کار اجتناب شود، البته تخلف از قانون، بنابر احتیاط، جایز نیست. استفتاء، آیت الله زنجانی به شماره ۸۷۳۵.

۳- استفتاء پیامکی، آیت الله مکارم.

۴- قَالَ رَسُولُ اللهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) لَمَّا تَأْتُوا الْفِرَاحَ ... وَ لَمَّا الطَّيْرَ فِي مَنَامِهِ حَتَّى يُصْبِحَ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ وَ مَا مَنَامُهُ يَا رَسُولَ اللهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) فَقَالَ اللَّيْلُ مَنَامُهُ فَلَا تَطْرُقُهُ فِي مَنَامِهِ حَتَّى يُصْبِحَ (كافي، ج ۶، ص ۲۱۶).

به پرنده الهام کرد که اگر آن مرد باز گردد، او را نابود خواهم کرد. (۱)

مسأله: برداشتن جوجه پرنده از لانه اش، مکروه است. (۲)

شکار پرندگان کمیاب

شکار پرندگان کمیاب از نظر قانون جرم است.

سؤال: طبق اعلام بعضی مؤسسات آگاه، نوع بعضی از جانداران، کمیاب و یا رو به زوال است، شکار آنها برای نگهداری و یا فروش چه صورتی دارد؟

جواب: سزاوار است برای حفظ این نعمت های الهی کوشش شود، و حیوانات کمیاب شکار نشود، تا نوع آنها منقرض نگردد. (۳)

مجازات شکار پرندگان برای این دسته از افراد عبارت است از:

۱. مجازات حبس از ۹۱ روز تا سه سال

۲. یا جزای نقدی از ۱۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال تا ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال

۳. در صورت تکرار، شکارچی به هر دو مجازات محکوم

ص: ۴۱

۱- مفاتیح الحیاه، آیت الله جواد آملی، ص ۶۶۴. به نقل از: حیاه الحیوان، ج ۲، ص ۲۸۴.

۲- فرهنگ فقه، مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)؛ ج ۲، ص: ۲۵۸.

۳- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۶، سؤال ۱۲۲۹.

شکار بی رویه و بحران محیط زیست

در قدیم، شکار پرنده، تهدید خاصی برای محیط زیست نبود؛ اما امروزه به علت افزایش جمعیت و نیاز بیشتر به پرندگان وحشی (به خاطر مرغوبیت گوشت آن ها و ...) و پیشرفت تکنولوژی در ساخت اسلحه، بعضی از پرندگان به علت شکار بی رویه، در معرض انقراض قرار گرفته اند. دولت ها برای حلّ این مشکل، قوانینی صادر کرده اند که شکارچیان باید به آنها پایبند باشند و نباید به خاطر منافع شخصی خود، نسل های بعدی را، از این نعمت های الهی محروم کنند. مراجع تقلید عظام نیز فتوا به حرمت نابودی محیط زیست داده اند.

سؤال: شکار و صید بی رویه آبزیان، که موجب نابودی نسل آنها خواهد شد، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟

جواب: اگر موجب ضرر و زیان جامعه گردد حرام است. (۲) در صورتی که چنین شکاری خلاف قانون باشد، بنابر احتیاط جایز نیست. (۳)

ص: ۴۲

۱- اداره کل حفاظت محیط زیست استان آذربایجان شرقی ۱۹۳۰۹۴ /http://as.doe.ir/Portal/homehome/?

۲- استفتائات آیت الله مکارم، ج ۲، فصل ۳۴، مسائل متفرقات ذبح.

۳- استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، سؤال ۸۷۳۳

اشاره

دوربین، اسلحه، وسایل نقلیه دولتی و... که در اختیار کارمندان دولت است، امانت نزد آنان است و آنان باید در حفظ آنها بکوشند و نباید از آنها برای استفاده شخصی، مثل شکار، بهره ببرند. امیرالمؤمنین (علیه السلام) به یکی از کارگزاران خویش فرمود:

کسی که امانت را سبک شمارد و به آن خیانت ورزد... خود را در دنیا به ذلت و خواری انداخته، و در آخرت خوارتر و رسواتر خواهد بود. بزرگ ترین خیانت، خیانت به ملت است. (۱)

استفتاء:

سؤال: این جانب اقدام به استفاده شخصی از بیت المال کرده ام، وظیفه من برای بری الذمه شدن چیست؟ استفاده شخصی از امکانات بیت المال تا چه حدی برای کارمندان جایز است؟ و در صورتی که با اذن مسئولین مربوطه باشد، چه حکمی دارد؟

جواب: استفاده کارمندان از امکانات بیت المال در

ص: ۴۳

۱- امام علی (علیه السلام) فرمود: مَنْ اسْتَيْهَانَ بِالْأَمَانَةِ وَرَتَعَ فِي الْخِيَانَةِ وَلَمْ يُنَزِّهِ نَفْسَهُ وَدِينَهُ عَنْهَا فَقَدْ أَحَلَّ بِنَفْسِهِ الذُّلَّ وَالْخِزْيَ فِي الدُّنْيَا وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَذْلُ وَالْخِزْيُ وَالْأَخْزَى وَإِنَّ أَعْظَمَ الْخِيَانَةِ خِيَانَةُ الْأُمَّةِ وَأَفْظَعَ الْغِشِّ غِشُّ الْأَيْمَةِ (نهج البلاغه، نامه ی ۲۶).

ساعات رسمی کار، به مقدار متعارفی که مورد ضرورت و نیاز است و شرایط کاری بیانگر اذن به کارمندان در این مقدار از استفاده است، اشکال ندارد و همچنین استفاده از امکانات بیت المال با اذن کسی که از نظر شرعی و قانونی حق اذن دارد، بدون اشکال است. در نتیجه، اگر تصرفات شخصی شما در بیت المال به یکی از دو صورت مذکور باشد، چیزی در این رابطه به عهده شما نیست، ولی اگر از اموال بیت المال استفاده غیر متعارف کرده باشید و یا بدون اذن کسی که حق اذن دارد، بیشتر از مقدار متعارف استفاده نمایید، ضامن آن هستید و باید عین آن را اگر موجود باشد به بیت المال برگردانید و اگر تلف شده باشد، باید عوض آن را بدهید و همچنین باید اجرت المثل استفاده از آن را هم در صورتی که اجرت داشته باشد به بیت المال بپردازید. (۱)

شکار با تفنگ و سگ

تعدادی از شکارچیان هنگام شکار با اسلحه، از سگ های شکاری برای پیدا کردن پرنده ای که تیر خورده، استفاده می کنند. بنابر این اگر سگ شکاری، پرنده صید شده ای را که در اثر اصابت تیر مُرده، پیدا کند و بیاورد،

ص: ۴۴

۱- توضیح المسائل، آیت الله خامنه ای، احکام قوانین و مقررات دولتی، اموال دولتی.

اگرچه حلال است اما تنها باید آن قسمت از بدن پرنده را که سگ شکاری به دهان گرفته، با آب پاک شسته و طهارت دهند. (۱) و در صورتی که پرنده صید شده، زنده باشد و قبل از ذبح شرعی به خاطر ترس از سگ و یا گاز گرفتن آن بمیرد، خوردنش حرام است. (۲)

حکم شکار بر خلاف قانون

شکارچی باید به قوانین دولت درباره کمیت و کیفیت شکار، داشتن سلاح مجاز، داشتن پروانه شکار، شکار در فصل و روزهای مجاز، شکار در محل مجاز و ... پایبند باشد. تخلف از قوانین حکومت اسلامی، جایز نیست؛ اما سبب حرمت گوشت شکار نمی شود. (۳)

خصلت های پرندگان

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

ص: ۴۵

-
- ۱- مسأله: سگ و خوکی که در خشکی زندگی می کنند، حتی مو و استخوان و پنجه و ناخن و رطوبت های آنها، نجس است. (توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۷۵، مسأله ۱۰۵).
 - ۲- استفتاء پیامکی، دفتر آیت الله شبیری زنجانی، شماره ۱۶۲۲۹ و استفتاء پیامکی، آیت الله خامنه ای ۲۳/۳/۱۳۹۴.
 - ۳- استفتاءات جدید (آیت الله مکارم)، فصل ۳۳، احکام شکار، ج ۳، ص ۲۹۸، سؤال ۷۸۷.

پنج صفت را از خروس بیاموزید: مراقبت بر اوقات نمازها (آواز هنگام فرا رسیدن وقت نماز)، غیرت، سخاوت، دلیری و آمیزش بسیار. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: سه خصلت را از کلاغ فرا گیرید:

آمیزش پنهانی؛ صبح زود در طلب روزی رفتن؛

احتیاط فراوان. (۲)

داود بن کثیر می گوید: در محضر امام صادق (علیه السلام) نشسته بودیم که مردی با پرستویی سر بریده که در دست داشت، از کنار ما گذشت. امام صادق (علیه السلام) بلند شد و آن پرستو را از دست او گرفت و گوشه ای پرتاب کرد. امام صادق (علیه السلام) فرمود:

دانشمند اجتماعی شما این چنین دستور به شما داده یا دانشمند دینی شما؟ پدرم از جدم به من خبر داد که پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) دستور داد شش حیوان را نکشید: زنبور عسل، مورچه، قورباغه، ورکاک (مرغی که گنجشک را شکار می کند)، هدهد و پرستو... هدهد راهنمای حضرت سلیمان سلیمان (علیه السلام) در کشور بلقیس بود. ورکاک یک ماه راهنمای آدم (علیه السلام) بود. پرستو از شدت ناراحتی از ستم هایی که علیه ما اهل البیت (علیهم السلام) شد،

ص: ۴۶

۱- من لا یحضره الفقیه، شیخ صدوق، ترجمه غفاری، علی اکبر و محمد جواد و بلاغی، صدر؛ ج ۲؛ ص ۱۷۵، شماره ۱۳۹۳.

۲- من لا یحضره الفقیه شیخ صدوق، ترجمه غفاری، علی اکبر و محمد جواد و بلاغی، صدر؛ ج ۲؛ ص ۱۷۵، ۱۳۹۴.

همیشه در آسمان سرگردان است و تسبیحش، سوره «الحمد لله رب العالمین» است. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: به گنجشک و امثال آن بنگر که چگونه هر روز به طلب روزی خود پرواز می کند و روزی خود را می یابد. (۲)

نکات ایمنی در نگهداری اسلحه

رعایت نکردن نکات امنیتی در نگهداری اسلحه و عدم توجه به مقررات شکار، مشکلاتی را برای صاحب اسلحه به وجود می آورد که گاه غیر قابل جبران است. از این رو، به شکارچیان توصیه می شود:

۱. شناسنامه و مجوز شکار را همراه خود داشته باشند تا با مشکلات قانونی مواجه نشوند؛

۲. اسلحه را دور از دسترس کودکان قرار دهند؛

۳. اسلحه را در جای امنی قرار دهند که قابل سرقت نباشد؛

۴. اسلحه را به دیگران امانت ندهند؛ (احتمال دارد در جای غیر مناسبی از آن استفاده شود که در این صورت، صاحب تفنگ باید، پاسخگو باشد)؛

۵. غیر از زمان شکار، مطمئن شوند که اسلحه، خالی از

ص: ۴۷

۱- خصال، شیخ صدوق، ترجمه فهری، ج ۱، ص ۳۶۳.

۲- توحید مفضل، ترجمه علامه مجلسی، ص ۱۴۷.

گلوله است؛

۶. به هیچ وجه - حتی اگر صد در صد بدانید اسلحه خالی از گلوله است - اسلحه را به طرف خود یا دیگران نگیرید؛

۷. با نام خدا، اسلحه را بردارید و با دعا و صدقه به شکار روند؛

۸. هرگز در مناطق مسکونی شکار نکنید؛

۹. مقداری از شکار را به نیازمندان صدقه بدهند؛

۱۰. به مقدار نیاز شکار کنند.

قوانین و مقررات شکار

اشاره

امروزه تنوع اسلحه ها و دیگر ادوات شکار و صید از یک سو و عدم احساس مسئولیت انسان ها در حفاظت از طبیعت و محیط زیست حیوانات و پرندگان، زمینه ساز انقراض بسیاری از حیوانات و پرندگان کمیاب شده است. دولت اسلامی برای پیشگیری از انقراض پرندگان کمیاب، قوانین و مقرراتی را وضع کرده است. هنگامی حفاظت از تنوع زیستی موفقیت آمیز خواهد بود که همه افراد جامعه نسبت به آن، احساس مسئولیت کنند. (۱)

برای آگاهی بیشتر شکارچیان از قوانین و مقررات

ص: ۴۸

۱- سازمان حفاظت محیط زیست <http://www.doe.ir/portal/home/?generaltext/۱۸۳۳۲۸/۱۸۳۳۳۰> با اندکی

تصرف

مربوطه، مواردی که بیشتر مورد ابتلاء آنان بوده را در اینجا بیان کرده ایم.

قوانین شکار (قانون مجازات اسلامی)

ماده ۶۷۹

هر کس به عمد و بدون ضرورت، حیوان حلال گوشت متعلق به دیگری یا حیواناتی که شکار آنها توسط دولت ممنوع اعلام شده است را بکشد یا مسموم یا تلف یا ناقص کند، به حبس از نود و یک روز تا شش ماه یا جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار ریال تا سه میلیون ریال محکوم خواهد شد.

ماده ۶۸۰

هر کس بر خلاف مقررات و بدون مجوز قانونی، اقدام به شکار یا صید حیوانات و جانوران وحشی حفاظت شده نماید، به حبس از سه ماه تا سه سال و یا جزای نقدی از یک و نیم میلیون ریال تا هیجده میلیون ریال محکوم خواهد شد. (۱)

مقررات شکار

۱. شرایط و مقررات شکار و صید در مناطق حفاظت شده، هر سال از طرف سازمان تعیین و اعلام خواهد شد.

ص: ۴۹

۱- قانون مجازات اسلامی، جهانگیر منصور، ج ۴۳، سال ۱۳۸۵، ص ۱۸۶.

۲. حقوق و تکالیف دارندگان پروانه قرق های اختصاصی از طرف شورای عالی حفاظت محیط زیست تعیین می شود.

۳. شروع به شکار جانوران وحشی، بر خلاف مقررات این قانون، قابل تعقیب و مجازات می باشد و مرتکب به حداقل مجازات مقرر، محکوم خواهد شد.

۴. پروانه های شکار و صید مذکور در قانون به صورت پروانه های عادی و ویژه و انتفاعی صادر می گردد.

۵. پروانه عادی شکار و صید، برای مواردی است که مشمول محدودیت ها و ممنوعیت های چهارگانه زیر نباشد:

الف: محدودیت و ممنوعیت زمانی (فصول و ساعات)؛

ب: محدودیت و ممنوعیت مکانی (پارک ملی - منطقه حفاظت شده و قرق اختصاصی)؛

ج: محدودیت و ممنوعیت نوعی (حیوانات حمایت شده)؛

د: محدودیت و ممنوعیت طریقی (انواع اسلحه و مهمات و طرق و وسایل).

۶. پروانه های عادی بر حسب درخواست، به متقاضیان شکار پستانداران و پرندگان و خزندگان وحشی و

ص: ۵۰

آبزیان قابل صید برای یک یا چند دسته یا مجموع آنها صادر می گردد. شکار در مناطق حفاظت شده و قرق اختصاصی و همچنین شکار حیوانات حمایت شده با پروانه عادی ممنوع است.

۷. برای شکار در پارک های ملی و مناطق حفاظت شده و قرق اختصاصی و همچنین شکار حیوانات حمایت شده، پروانه ویژه صادر می گردد.

۸. پروانه های انتفاعی بر حسب مورد برای شکار و صید که جنبه حرفه ای یا کسب یا تجارت داشته باشد و همچنین برای پرورش و تکثیر و خرید و فروش و صدور حیوانات قابل شکار و صید و اجزای آن صادر می شود.

۹. منظور از حیوانات حمایت شده، جانوران وحشی هستند که در شرف تکثیر یا در معرض خطر و یا نادر و نافع باشند.

۱۰. هر کس مرتکب اعمال زیر شود به جزای نقدی از یکصد هزار ریال (۱۰۰/۱۰۰) تا یک میلیون ریال (۱/۱۰۰۰/۱۰۰۰) یا حبس از یک تا ۶ ماه محکوم می شود .

* شکار و صید جانوران وحشی عادی بدون پروانه؛

* شکار و صید بیش از میزان مندرج در پروانه و یا خلاف مقررات و خارج از محل های مندرج در پروانه؛

* حمل، عرضه، فروش و صدور جانوران وحشی بدون

کسب پروانه یا مجوز از سازمان؛

۱۱. هر کس مرتکب اعمال زیر شود به جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار (۰۰۰/۵۰۰/۱) ریال تا سه میلیون (۰۰۰/۰۰۰/۳) ریال یا حبس از ۹۱ روز تا ۶ ماه محکوم می شود:

* شکار و صید در فصول و ساعات ممنوع مقرر؛

* مبادرت به شکار و صید در مناطق ممنوع و یا خلاف محدودیت ها و ممنوعیت هایی که سازمان در حدود اختیارات قانونی خود تعیین و آگهی کرده است و شکار غیر مجاز در قرق های اختصاصی؛

*. شکار و صید با وسایل و از طرق غیر مجاز.

۱۲. هر کس مرتکب اعمال زیر شود به مجازات حبس از سه ماه تا سه سال و یا به جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار ریال (۰۰۰/۵۰۰/۱) تا هجده میلیون ریال (۰۰۰/۰۰۰/۱۸) محکوم می شود:

۱۳. شکار و صید جانوران وحشی حمایت شده بدون داشتن پروانه ویژه؛

۱۴. شکار و صید در مناطق حفاظت شده و پناهگاه های حیات وحش بدون تحصیل پروانه ویژه و صید غیر مجاز در رودخانه های حفاظت شده.

۱۵. هر کس مرتکب اعمال زیر شود به مجازات حبس

ص: ۵۲

از ۹۱ روز تا سه سال یا جزای نقدی از یک میلیون و هشتصد هزار (۰۰۰/۰۰۰/۱۸) ریال تا بیست میلیون ریال (۰۰۰/۰۰۰/۲۰) و در صورت تکرار به هر دو مجازات محکوم می شود:

* شکار جانوران وحشی کمیاب و در معرض خطر انقراض؛ از قبیل: جبیر، گورخر، گوزن زرد ایرانی، یوز پلنگ، تمساح (کروکودیل)، هوبره و میش مرغ.

* شکار در پارکهای ملی؛

* شکار، صید و یا کشتار جانوران وحشی با استفاده از سموم و مواد و امثال آن و شکار به صورت تعقیب با استفاده از وسیله نقلیه موتوری و همچنین کشتار آنان به طریق جرگه و محاصره دسته جمعی؛

* ایجاد یا فراهم کردن مقدمات سوزی در پارک های ملی و آثار طبیعی ملی و مناطق حفاظت شده یا پناهگاه های حیات وحش بر اثر بی مبالاتی یا عدم رعایت مقررات محیط زیست و یا تخلف از نظامات دولتی.

۱۶. وسائل شکار و صید از قبیل نورافکن، دوربین چشمی، تور و قلاب ماهی گیری و سایر ادوات که مرتکبان اعمال یاد شده بالا- به همراه دارند و همچنین موتور سیکلت هایی که مرتکبان اعمال بالا به طور مستقیم برای شکار مورد استفاده قرار می دهند، توسط سازمان

ص: ۵۳

توقیف و این وسائل تا خاتمه رسیدگی و صدور حکم قطعی زیر نظر سازمان به صورت امانی نگهداری شده و دادگاه پس از صدور حکم نسبت به اموال یاد شده تعیین تکلیف می کند.

۱۷. در صورت تکرار جرایم پیش بینی شده در مواد ۱۱ (شماره ۱۱) و مواد ۱۲ (شماره ۱۲) این قانون مرتکب به اشد مجازات محکوم خواهد شد.

۱۸. مقامات مسوول در صورتی مبادرت به صدور یا تمدید اعتبار پروانه های حمل اسلحه شکاری می نمایند که متقاضی طبق مقررات شکار دارای پروانه معتبر شکار باشد.

وزارت دفاع و سایر مقامات صلاحیتدار به تقاضای سازمان حفاظت محیط زیست، پروانه های حمل اسلحه کسانانی

۱۹. را که برخلاف مقررات شکار عمل نمایند، لغو خواهد نمود. (۱)

ص: ۵۴

۱- سایت سازمان حفاظت محیط زیست <http://www.doe.ir/Portal/home/default.aspx> و اداره کل حفاظت محیط زیست استان آذربایجان شرقی <http://as.doe.ir/Portal/homehome/?۱۹۳۰۹۴>

فصول و ساعات زمانی:

شکار حیوانات زیر در فصول و ساعات ذیل با پروانه عادی ممنوع است:

۱. کلیه پستانداران و پرندگان و خزندگان قابل شکار از اول فروردین تا پایان خردادماه، به استثناء جانوران زیانکار، آن هم فقط در مزارع و باغات و موسسات دامداری و تکثیر مصنوعی حیوانات؛

۲. کلیه پستانداران و پرندگان و خزندگان قابل شکار و آبزیان قابل صید، به استثناء جانوران زیانکار، از یک ساعت بعد از غروب آفتاب تا یک ساعت قبل از طلوع آفتاب؛

۳. کبک، چیل، تیهو از اول بهمن تا پایان مرداد؛

۴. پرندگان کوکر از قبیل باقرقره و قل قویرق از اول فروردین تا اول شهریور؛

۵. انواع مرغابی و غاز از اول فروردین تا پایان شهریور.

روش و وسایل ممنوعه (طریقی)

شکار و صید با طرق و وسایل زیر ممنوع است:

۱. شکار با اسلحه خودکار (مسلسل) و تفنگ های گلوله زنی نیمه خودکار (بند الف ماده ۵ مصوبه ۱)

۲. استفاده از تفنگ های سِرپر و هرگونه اسلحه ای که کالیبر آن از شش میلیمتر یا ۲۴۰ انگلیسی کمتر باشد (از جمله انواع تفنگ های خفیف کالیبر ۲۲) و همچنین استفاده از کالیبر ۱۲- ۴۱۰- ۱۶- و ۲۰ استعمال فشنگ ساچمه و چهار پاره برای شکار کل و بز، قوچ و میش، خرس و پلنگ؛

۳. استفاده از تفنگ ساچمه زنی و فشنگ گلوله (تک گلوله) برای شکار پستانداران وحشی، به استثناء خوک وحشی، خرگوش و تشی؛

۴. استفاده از انواع تفنگ های خفیف برای شکار پستانداران و پرندگان وحشی؛

۵. شکار پستانداران وحشی از طریق کومه و امثال آن به طور کلی و همچنین ایجاد و استفاده از کومه برای شکار پرندگان وحشی در کنار چشمه ها و آبشخورها تا شعاع ۲۰۰ متر؛

۶. شکار از طریق استعمال هر گونه سموم و مواد مخدر و منفجره؛

۷. بستن سد و کلهام در مسیر رودخانه برای صید و صید به این طریق؛

۸. شکار از طریق استعمال هر گونه تله و دام و تور جز برای مرغابی؛

۹. استعمال هر گونه تله و دام و تور برای صید ماهی و شکار بلدرچین با پروانه عادی؛

۱۰. شکار مرغابی و سایر پرندگان آبی با تور هوایی؛

۱۱. تعقیب و شکار پرندگان آبی با قایق موتوری و دام؛

۱۲. تعقیب و شکار جانوران وحشی با وسایل نقلیه موتوری؛

۱۳. شکار پستانداران قابل شکار (وحشی) از طریق جرگه؛

۱۴. شکار و صید از طریق تخریب آبشخور و چشمه؛

۱۵. صید از طریق ایجاد میدان مغناطیسی و جریان برق به هر یک از وسایل مولد برق.

ممنوعیت و محدودیتهای نوعی، کیفی و کمی

اشاره

۱. زنده گرفتن جانوران وحشی (قابل شکار) بدون تحصیل پروانه ویژه ممنوع است؛

۲. از بین بردن یا برداشتن تخم پرندگان وحشی، ممنوع است؛

۳. تیر اندازی و شکار از داخل جاده های شوسه و اصلی تا حریم پنجاه متر از هر طرف آن ممنوع است؛

۴. زنده گیری بازها و پرندگان شکاری به هر شکل و به هر حالت ممنوع است؛

۵. حداکثر تعداد مجاز شکار پرندگان وحشی غیر حمایت شده در هر مسافرت شکار شش عدد می باشد. به توضیحات پشت پروانه توجه شود.

ص: ۵۷

چه کسانی و در چه زمانی می‌توانند به شکار در طبیعت بپردازند؟

صید و شکار جانوران وحشی مستلزم رعایت برخی قوانین زیست محیطی است و در ساعات و فصول مناسب جهت حفظ تعادل زنجیره های غذایی و توسعه پایدار به علاقمندان اعلام می شود. در ذیل به برخی قوانین جهت اقدام به شکار بطور خلاصه اشاره می گردد:

۱. داشتن مجوز حمل سلاح از سازمان های ذیربط؛
۲. سلاح نباید از نوع خودکار (مسلسل) و تفنگ های گلوله زنی نیمه خودکار باشد؛
۳. تهیه دفترچه و پروانه شکار و صید از اداره کل حفاظت محیط زیست استان؛
۴. اقدام به شکار در فصول مجاز که توسط سازمان حفاظت محیط زیست اعلام می شود؛
۵. اقدام به شکار در مناطق آزاد که توسط سازمان حفاظت محیط زیست اعلام می شود؛
۶. اقدام به شکار پرندگان و حیوانات مجاز که معمولاً پشت پروانه های متقاضیان درج می شود؛
۷. اقدام به شکار به تعداد مجاز که در موقع صدور پروانه به متقاضیان اعلام می شود. (۱)

ص: ۵۸

همه شرایطی که برای ذبح حیوانات وجود دارد، مانند مسلمان بودن ذبح کننده، روبه قبله بودن حیوان، بریدن چهار رگ مخصوص (اوداج اربعه)، در ذبح پرندگان وجود دارد. (۱)

شرایط سر بریدن حیوانات و پرندگان عبارت است از:

* کسی که سر حیوان را می برد، چه مرد باشد چه زن، باید مسلمان باشد. بچه مسلمان هم اگر ممیز باشد، یعنی خوب و بد را بفهمد، می تواند سر حیوان را ببرد؛

* سر حیوان را با چیزی ببرند که از آهن باشد؛ (۲)

ص: ۶۱

۱- استفتاء، آیت الله شبیری زنجانی، به شماره ۶۷۵۴، آیت الله مکارم به شماره ۹۳۰۶۱۳۰۱۷۹.

۲- آیت الله زنجانی: لازم نیست سر حیوان را با چیزی ببرد که از جنس آهن باشد. توضیح المسائل، ص ۵۶۵، مسأله ۲۶۰۳.

* در موقع سر بریدن، جلوی بدن حیوان رو به قبله باشد؛

* وقتی می خواهد سر حیوان را ببرد یا کارد به گلویش بگذارد، به نیت سر بریدن، نام خدا را ببرد و همین قدر که بگوید، «بسم الله» کافی است؛

* حیوان بعد از سر بریدن حرکتی نکند. اگر چه مثلاً چشم یا دم خود را حرکت دهد، یا پای خود را به زمین زند که معلوم شود زنده بوده است. (۱)

کیفیت ذبح پرندگان

ذبح پرندگان، خواه کوچک باشند یا بزرگ، همانند ذبح حیوانات است که باید چهار رگ مخصوص آن را ببرند. امام صادق (علیه السلام) درباره ذبح فرمود: ذبح (حیوانات و پرندگان)، بریدن حلق است. (۲) امام باقر (علیه السلام) نیز فرمود: حیوانی را که از محل ذبحش (محل بریدن رگ ها در گلو)، ذبح نشود، نخور. (۳)

ص: ۶۲

-
- ۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسأله ۲۵۹۴، ص ۵۷۳ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۷، مسأله ۲۶۵۸.
 - ۲- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) وَ الذَّبْحُ فِي الْحُلُقُومِ. (تهذيب الأحكام (تحقيق خراسان)، ج ۹، ص ۵۳).
 - ۳- أَبِي جَعْفَرٍ (عليه السلام) فِي حَدِيثٍ قَالَ: وَ لَا تَأْكُلُ ذَبِيحَهُ لَمْ تُدْبَحْ مِنْ مَذْبَحِهَا. (وسائل الشيعة، ج ۲۴، ص ۱۲).

*مسأله: دستور سربریدن حیوان آن است که چهار رگ بزرگ گردن آن را از پایین برآمدگی زیر گلو به طور کامل ببرند و اگر آنها را بشکافند کافی نیست. و آن چهار رگ عبارتند از: «حلقوم» که مجرای تنفس حیوان است و «مری» که زیر حلقوم است و مجرای غذای حیوان است و دو رگ خونی کلفتی که دو طرف حلقوم است و به آنها «ودج» گفته می شود. (۱)

سؤال: محل دقیق سر بریدن پرندگان (مرغ) در کجای گردن می باشد؟ آیا صرف بریدن رگ های اصلی در هر منطقه گردن، مجاز می باشد؟

جواب: باید چهار رگ موجود در گردن بریده شود و آن مهره ای که در گردن است بعد از بریدن رگ ها در طرف سر واقع شود. (۲)

تفاوت ذبح پرندگان وحشی و اهلی

(اهلی با سربریدن ، وحشی با شکار)

پرندگان دو دسته اند:

۱. وحشی، مثل کبک و قرقاول؛

ص: ۶۳

۱- توضیح المسائل مراجع ، ج ۲، مسأله ۲۵۹۱، ص ۵۷۱ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۷، مسأله ۲۶۵۵.

۲- استفتائات آیت الله سیستانی ، سر بریدن حیوانات ، نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السلام) .

۲. اهلی، مثل مرغ و کبوتر.

اگر شرایط شکار با اسلحه رعایت شود و پرنده وحشی را با اسلحه شکار کنند و پرنده بر اصابت تیر بمیرد، حلال است؛ اما پرنده اهلی مثل مرغ خانگی را حتماً باید با چاقو سر بریده و ذبح کنند، تا حلال شود و با شکار کردن حلال نمی شود.

*مسأله: حیوان حلال گوشت وحشی، مانند آهو، اگر با دستوری شرع، آن را شکار کنند، پاک و حلال است؛ ولی حیوان حلال گوشت اهلی، مانند مرغ خانگی، با شکار کردن پاک و حلال نمی شود. (۱)

*مسأله: حیوان «و یا پرنده» حلال گوشتی که اهلی بوده اما بعداً وحشی شده، با شکار کردن، پاک و حلال می شود؛ اما حیوان حلال گوشتی وحشی، که به واسطه تربیت کردن، اهلی شده، با شکار پاک و حلال نمی شود؛ مگر آن که آن را با چاقو سر بریده و ذبحش کنند. (۲)

ابزار ذبح

حکم اولیه وسیله مورد استفاده برای ذبح (چاقو) این

ص: ۶۴

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۶۹، مسأله ۲۵۸۴ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۵، مسأله ۲۶۴۸.

۲- همان.

است که باید از جنس آهن باشد؛ اما اگر آهن پیدا نشود - و ناچار در ذبح باشیم - می توان با هر چیز تیزی (مثل شیشه و سنگ) ذبح را انجام داد. امام باقر (علیه السلام) درباره ذبح دام با وسائل غیر آهنی فرمود: هر گاه برای ذبح حیوان مُضَطَّر شدی و چاقوی آهنی پیدا نکردی، حیوان را با سنگ ذبح کن. (۱)

*مسأله: سر حیوان را با چیزی ببرند که از آهن باشد؛ (۲) ولی چنان چه آهن پیدا نشود و طوری باشد که اگر سر حیوان را ببرند، می میرد، با چیز تیزی که چهار رگ آن را جدا کند مانند شیشه و سنگ تیز، می شود سر آن را برید. (۳)

سؤال: در ذبح، یکی از شرایطش آهن است و اگر روکش آن آهن باشد و یا مخلوط و از نقره و مس و دیگر فلزات باشد، صحیح است یا نه؟

جواب: باید فقط آهن باشد. بلی، اگر مخلوط آن که غیر آهن است به قدری کم باشد که چیزی به حساب نیاید و

ص: ۶۵

۱- قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (عليه السلام) فِي الدِّيْبِيحِ بغيرِ حَدِيدِهِ قَالَ إِذَا اضْطُرِرْتَ إِلَيْهَا فَإِنْ لَمْ تَجِدْ حَدِيدَهُ فَادْبَحْهَا بِحَجَرٍ، (كافي، ج ۶، ص ۲۲۸).

۲- آیت الله زنجانی: لازم نیست سر حیوان را با چیزی برد که از جنس آهن باشد. توضیح المسائل، ص ۵۶۵، مسأله ۲۶۰۳.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۷۳، مسأله ۲۵۹۴ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۷، مسأله ۲۶۵۸ و توضیح المسائل آیت الله بهجت، ص ۴۱۳، مسأله ۲۰۸۳.

ذبح با چاقوی استیل

امروزه در بیشتر منازل، از چاقوی استیل برای ذبح استفاده می کنند و از آنجایی که وسیله ذبح، باید از جنس آهن باشد، عده ای در ذبح با چاقوی استیل تشکیک کرده اند، در حالی که بیشتر مراجع تقلید، ذبح حیوان با چاقوی استیل را جایز دانسته اند. (۲)

دفتر امام در پاسخ به این سؤال که آیا ذبح حیوانات با استیل صحیح است یا نه، بیان می کرد: «اگر عرفاً آهن بر آن صدق کند صحیح است». بی تردید، تشخیص این موضوع کار عرف عام نیست.

ص: ۶۶

۱- جامع الاحکام، آیت الله صافی، ج ۲، ص ۳۱۳، سؤال ۲۰۰۸.

۲- استفتائات آیت الله مکارم، ج ۱، سؤال ۹۶۷، ص ۲۷۷ و توضیح المسائل، آیت الله زنجانی، مسأله ۲۶۰۳، ص ۵۶۵ و آیت الله خامنه ای و آیت الله نوری همدانی، در «منتخب مناسک حج، امام خمینی» ص ۲۶۶ و آیت الله سیستانی توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۷۴، ذیل مسأله ۲۵۹۴ و استفتاءات آیت الله بهجت؛ ج ۴، ص ۳۶۹، سؤال ۵۸۶۳ و استفتاءات جدید، آیت الله تبریزی؛ ج ۱، ص ۳۹۶، ۱۷۵۶ و جامع المسائل، آیت الله فاضل؛ ج ۱، ص ۳۵۳، سؤال ۱۳۴۶. بنابر فتوای امام خمینی در استفتائات، ج ۲، ص ۴۹۷، سؤال ۱۰ و آیت الله صافی در جامع الأحکام، ج ۲، ص ۳۱۳، سؤال ۲۰۰۷، اگر به استیل، آهن گفته می شود ذبح با آن اشکالی ندارد.

مقلدی که می خواهد با چاقوی استیل، گوسفند یا مرغی را ذبح کند، چگونه بفهمد که «آهن» بر آن صدق می کند یا نه؟ این به عهده کارشناسان است نه عرف عام. (۱)

مستحبات ذبح

چند چیز در سر بریدن حیوانات و پرندگان مستحب است:

۱. حیوان را بعد از سر بریدن، رها کنند تا پر و بال بزند؛

۲. کسی که حیوان را می کشد، رو به قبله باشد؛

۳. پیش از کشتن حیوان، آب جلوی آن بگذارند؛

۴. کاری کنند که حیوان کمتر اذیت شود، مثلاً کارد را خوب تیز کنند و با عجله، سر حیوان را ببرند. (۲)

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود: خداوند احسان در همه کارها را بر شما لازم شمرده است. زمانی که حیوانی را ذبح می کنید نیکو ذبح را انجام دهید و کارد را تیز کنید و حیوان را زود راحت کنید. (۳)

ص: ۶۷

۱- مجله فقه اهل بیت (علیهم السلام) (فارسی)، ج ۴۱، ص ۱۷۱.

۲- توضیح المسائل، امام خمینی، مسأله ۲۴۷۰، ص ۵۴۶؛ الروضه البهیة فی شرح اللمعه الدمشقیة (ط - الحدیثه)، کتاب الصيد و الذبائح، مستحبات الذبیحه و مکروهاته، ج ۷، ص ۲۳۰.

۳- أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى قَالَ: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَيْكُمْ الْإِحْسَانَ فِي كُلِّ شَيْءٍ ۚ إِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ وَ لِيُحَدِّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ وَ لِيُرِيحَ ذَبِيحَتَهُ. (بحار الانوار، ج ۶۲، ص ۳۱۵).

چند چیز در کشتن حیوانات و پرندگان مکروه است:

۱. کارد را پشت حلقوم فرو کنند و به طرف جلو بیاورند تا حلقوم از پشت آن بریده شود؛

۲. در جایی حیوان را سر ببرند که حیوان دیگر آن را ببیند؛

۳. در شب یا قبل از ظهر روز جمعه سر حیوان را ببرند، ولی در صورت نیاز، عیبی ندارد؛

۴. خود انسان، چهار پایی را که پرورش داده است، ذبح کند؛

۵. پیش از بیرون آمدن روح، پوست حیوان را جدا کنند؛

۶. پیش از بیرون آمدن روح، سر حیوان را از بدنش جدا کنند، ولی اگر از روی غفلت یا به واسطه تیز بودن کارد، بی اختیار سر حیوان جدا شود مکروه نیست؛

۷. پیش از آن که روح از بدن حیوان بیرون رود، عمداً مغز حرام را که در تیره پشت است و از مهره های گردن تا دم حیوان امتداد دارد، ببرند. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هنگام ذبح و قبل از مردن حیوان، نخاع آن را قطع

ص: ۶۸

نکنید و پس از مرگش این کار را انجام دهید. (۱)

از امام صادق (علیه السلام) سؤال شد: شخصی در حال ذبح پرنده ای، سر آن را جدا کرد؛ آیا از گوشت آن بخورد؟ امام صادق (علیه السلام) فرمود: بله، بخورد؛ اما در حال ذبح، عمداً سر آن را جدا نکن (بلکه پس از سرد شدن بدن، یا خروج روح، سر آن را جدا کن) (۲)

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود: ذبح کردن و ریختن خون در روز جمعه، قبل از نماز (نماز جمعه) مکروه است؛ مگر آن که از باب ضرورت باشد. (۳)

ابان بن تغلب گفت: از امام سجاد (علیه السلام) شنیدم که به غلامانش فرمود:

شب ها، ذبح (حیوان یا پرنده) نکنید تا این که طلوع فجر شود؛ چون خدا شب را آرامش برای هر چیزی قرار داد.

ص: ۶۹

۱- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) لَا تَنْخَعِ الدَّبِيحَةَ حَتَّى تَمُوتَ فَإِذَا مَاتَتْ فَانْخَعْهَا. (كافي، ج ۶، ص ۲۲۹).

۲- أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ ذَبَحَ طَيْرًا فَقَطَعَ رَأْسَهُ أَوْ كُلُّ مِنْهُ قَالَ نَعَمْ وَ لَكِنْ لَا يَتَعَمَّدُ قَطْعَ رَأْسِهِ. (وسائل الشيعه، ج ۲۴، ص ۱۸).

۳- أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله) يَكْرَهُ الدَّبِيحَ وَ إِزَاقَةَ الدَّمِ - يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ إِلَّا عَنْ ضَرُورَةٍ. (كافي، ج ۶، ص ۲۳۶).

ابان گفت سؤال کردم: اگر بترسیم حیوان در شب بمیرد، چه کنیم؟ حضرت (علیه السلام) فرمود اگر می ترسی حیوان «در شب» بمیرد، ذبح کن. (۱)

مسلمان بودن (یکی از شرایط ذبح)

اشاره

یکی از شرایط ذبح، مسلمان بودن ذبح کننده است. حضرت علی (علیه السلام) فرمود: هر کس که نماز بخواند و روزه بگیرد، اگر هنگام ذبح نام خدا را ببرد، حیوانی که ذبح کرده حلال است. (۲)

*مسأله: بنابر فتوای مشهور مراجع تقلید، ذبح اهل سنت، حلال است. (۳)

سؤال: ذابحی که در اسم مسلمان است و رفتارش به

ص: ۷۰

۱- أَبَانُ بْنُ تَغْلِبٍ قَالَ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) وَهُوَ يَقُولُ لِغُلَامَانِهِ لَا تَذْبَحُوا حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا لِكُلِّ شَيْءٍ قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ فَإِنْ خِفْنَا فَقَالَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) إِنْ خِفْتَ الْمَوْتَ فَادْبَحْ. (كافي، ج ۶، ص ۲۳۶).

۲- أَبِي جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ): ذَبِيحُهُ مَنْ دَانَ بِكَلِمَةِ الْإِسْلَامِ وَصَامَ وَصَلَّى لَكُمْ حَلَالٌ إِذَا ذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ. (وسائل الشيعه، ج ۲۴، ص ۶۷).

۳- نرم افزار فقه اهل بیت (علیه السلام)، آیت الله خامنه ای، احکام صید، ذبح و شکار حیوانات، سؤال ۱۲۰۵، استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۰، مسأله ۱۱۹۲، سایت آیت الله سیستانی، احکام ذبح، سؤال ۴۱، استفتاء پیامکی، آیت الله شبیری زنجانی و استفتائات، آیت الله تبریزی ره، ج ۲، ص ۳۹۰، سؤال ۱۶۱۳.

هیچ وجه منطبق با دستورات اسلام نیست، یعنی حتی شهادتین را بلد نیست، آیا ذبح او صحیح است؟

جواب: اگر به یگانگی خدا و نبوت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) اعتقاد دارد، ذبیحه او با رعایت شرایط شرعیه دیگر حلال است؛ هر چند در انجام عبادات و وظایف اسلامی، مُقَصِّر باشد. (۱)

*مسأله: افرادی که در ظاهر مسلمانند ولی نسبت به اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام)، کینه و دشمنی دارند، ذبحشان همانند غیر مسلمانان مثل یهود، مسیحیت، مجوس، زردتشت، کمونیسیم و ... نجس و خوردن آن ذبیحه، حرام است. (۲)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: ذبیحه ناصبی (دشمن اهل بیت (علیهم السلام)) حلال نیست. (۳)

ص: ۷۱

۱- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۰۸، سؤال ۱۱۸۵.

۲- جامع المسائل، آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۳۵۹، سؤال ۱۳۶۹. استفتاء از آیت الله نوری همدانی از نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السلام)، احکام شکار و ذبح حیوانات، سؤال ۷۹۷. استفتاء پیامکی، آیت الله خامنه ای و آیت الله نوری همدانی، توضیح المسائل، آیت الله بهجت، ص ۴۱۳، مسأله ۲۰۸۳، توضیح المسائل آیت الله زنجانی، ص ۵۶۵، مسأله ۲۶۰۳، سایت آیت الله سیستانی، احکام ذبح، سوال ۳۲. توضیح المسائل آیت الله مکارم، مسأله ۲۲۲۳، ص ۴۳۱.

۳- أَبِي بَصِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) يَقُولُ ذَبِيحَةُ النَّاصِبِ لَا تَحِلُّ. (وسائل الشيعة، ج ۲۴، ص ۶۷).

و در روایتی دیگر فرمود: از ذبیحه یهودیان و مسیحیان نخور. (۱)

استفتاء:

سؤال: افرادی که نسبت به اهل بیت (علیهم السلام) منافق هستند و نزد ما معلوم هستند، ذبیحه آنها حلال است؟

جواب: اگر شخص اعلان عداوت به اهل بیت (علیهم السلام) نکند، محکوم به کفر نیست؛ ولی اگر اعلان کرد، کافر و نجس است و ذبیحه او حرام است. (۲)

ذبح افرادی که معروف به غلوند

اشاره

عده ای از مسلمانان با خروج از اعتدال و فرو رفتن در گودال غلو و افراط، از راه مستقیم خارج شده و حضرت علی (علیه السلام) را خدا پنداشته اند. آنان اگر حیوانی را ذبح کنند، خوردن آن حیوان حرام است. (۳)

استفتاء:

س: ذبح کسانی که به علی اللهی معروفند چه حکمی دارد؟

ص: ۷۲

۱- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) لَا تَأْكُلُ مِنْ ذَبَائِحِ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى. (کافی، ج ۶، ص ۲۴۰).

۲- سایت آیت الله سیستانی، احکام ذبح، سؤال ۳۶.

۳- توضیح المسائل، آیت الله بهجت، شرایط ذبح، ص ۴۱۳، مسأله ۲۰۸۳؛ توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۷، مسأله ۲۶۵۸؛ توضیح المسائل، آیت الله زنجانی، ص ۵۶۸، مسأله ۲۶۱۰.

ج: اگر شهادتین را می گویند و متوجه به لوازم مذهب خود نیستند- که عوام آنها این طور می باشند- در این صورت، ذبح آنها حلال است؛(۱) اما اگر معتقد به الوهیت آن حضرت باشند یا منکر ضروری دین باشند به نحوی که مستلزم تکذیب رسالت باشد، کافر و نجس اند و ذبح آنها حرام است.(۲)

کندن سر پرنده با دست

*مسأله: اگر قبل از بریدن چهار رگ گردن (ذبح شرعی) اقدام به کندن سر پرنده کرده باشد ذبیحه اش حرام(۳) و گوشتش نجس می باشد.(۴)

احکام رو به قبله بودن

آنچه در تعیین قبله، بسیار ضروری است پرنده را نباید عمداً بر خلاف قبله ذبح کرد اما مواردی پیش بیاید که به خاطر ندانستن حکم شرعی، ذبیحه را، پشت به قبله، ذبح می کنند و پس از ذبح، متوجه تعیین قبله می شوند. که این

ص: ۷۳

-
- ۱- استفتاء از آیت الله نوری همدانی، نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام)، احکام شکار و ذبح حیوانات، سؤال ۸۰۰.
 - ۲- سایت آیت الله سیستانی، احکام ذبح.
 - ۳- استفتائات آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۷۸، سؤال ۹۸۶.
 - ۴- استفتاء از سایت آیت الله زنجانی، سؤال ۸۷۳۶.

اشتباهات در وقت شکار (بخاطر تعجیل در ذبح و عدم حرام شدن ذبیحه) امری طبیعی است. یکی از اصحاب امام باقر (علیه السلام) گفت: از حضرت (علیه السلام) سؤال کردم: شخصی به خاطر جهل به مسأله حیوان (یا پرنده ای) را، پشت به قبله ذبح کرد؟ چه صورت دارد؟ حضرت (علیه السلام) فرمود: از گوشت آن بخور، سؤال کردم اگر یادش باشد و بسوی قبله ذبح نکرد، چه صورت دارد؟ حضرت (علیه السلام) فرمود از گوشت آن نخور. (۱)

امام باقر (علیه السلام) به یکی از اصحابش فرمود: اگر خواستی دام را ذبح کنی، روی دام را به سمت قبله کن. (۲)

ممکن است افرادی که در وقت شکار، به جنگل یا صحرا می روند به خاطر نداشتن قبله نما، قبله را گم کرده و نتوانند تشخیص دهند که پرنده شکار شده را در کدام جهت، ذبح

ص: ۷۴

-
- ۱- مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) عَنْ رَجُلٍ ذَبَحَ ذَبِيحَةً فَجَهَلَ أَنْ يُوجِّهَهَا إِلَى الْقِبْلَةِ قَالَ كُلُّ مِنْهَا فَقُلْتُ لَهُ فَإِنَّهُ لَمْ يُوجِّهَهَا قَالَ فَلَا تَأْكُلْ مِنْهَا (كافی، ج ۶، ص ۲۳۳).
 - ۲- أَبَا جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَامُ)... لَا تَأْكُلْ مِنْ ذَبِيحَةٍ مَا لَمْ يُذَكَّرِ اسْمُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهَا... إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَذْبَحَ فَاسْتَقْبِلْ بِذَبِيحَتِكَ الْقِبْلَةَ. (كافی، ج ۶، ص ۲۳۳، ح ۱).

کنند که این دسته از افراد سزاوار است، یا قبله نما به همراه خود داشته باشند و یا از طریق آفتاب و غیره ... بتوانند قبله را تشخیص دهند تا در وقت ذبح، برای تشخیص قبله با مشکل مواجه نشوند.

* مسأله: منظور از رو به قبله بودن جلوی بدن حیوان، این است که در موقع سر بریدن، صورت (گلو)، دست، پا و شکم پرنده، رو به قبله باشد. (۱)

* مسأله: انحراف ذبیحه از قبله تا به مقداری که عرفاً آن را رو به قبله بگویند، کافی است. (۲)

* مسأله: در هنگام ذبح، رو به قبله بودن ذبح کننده (فردی که سر پرنده را می بُرد) شرط نیست، (۳) ولی مستحب است. (۴)

* مسأله: اگر عمداً حیوان را رو به قبله نکند و سر بُرد،

ص: ۷۵

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۷۴، ذیل مسأله ۲۵۹۴.

۲- استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۱، سؤال ۱۱۹۶. استفتاء، آیت الله زنجانی، به شماره ۸۷۳۰،

۳- سایت آیت الله سیستانی، احکام ذبح، سؤال ۱۳، استفتاء، آیت الله زنجانی، به شماره ۸۷۲۹

۴- استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۱، سؤال ۱۲۰۰ و آیت الله صافی و آیت الله سیستانی و آیت الله میرزا جواد

تبریزی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۷۵، مسأله ۲۵۹۴.

حیوان حرام می شود. (۱)

*مسأله: اگر قبله را فراموش کند یا مسأله را نداند یا قبله را اشتباه کند یا نداند قبله کدام طرف است یا نتواند حیوان را رو به قبله کند و سر بُرد اشکال ندارد. (۲)

*مسأله: کسی که یقین به سمت قبله ندارد اگر بخواهد غیر از نماز، کاری کند که باید رو به قبله انجام گیرد مثلاً بخواهد سر حیوانی را ببرد باید به گمان عمل نماید و اگر گمان ممکن نیست به هر طرف که انجام دهد صحیح است. (۳)

*مسأله: در موقع سربریدن، حیوان رو به قبله باشد پس اگر نشسته یا ایستاده باشد رو به قبله بودن آن همانند رو به قبله بودن انسان در نماز است؛ و اگر حیوان بر طرف راست یا چپ خوابیده باشد باید محلّ بریدن و شکم حیوان رو به قبله باشد. (۴)

ص: ۷۶

-
- ۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسأله ۲۵۹۴، ص ۵۷۳ و توضیح المسائل، آیت الله وحید خراسانی، ص ۵۳۸، مسأله ۲۶۵۸.
 - ۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسأله ۲۵۹۴، ص ۵۷۳ و توضیح المسائل، آیت الله وحید خراسانی، ص ۵۳۸، مسأله ۲۶۵۸.
 - آیت الله مکارم: اگر از روی فراموشی یا ندانستن مسأله یا اشتباه کردن قبله، حیوان را به سمتی غیر از قبله سر ببرند حرام نیست. (توضیح المسائل، آیت الله مکارم، شرایط ذبح حیوان، مسأله ۲۲۲۳، ص ۴۳۱).
 - ۳- توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص: ۱۳۳، مسأله ۱۴۶.
 - ۴- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۷۵، مسأله ۲۵۹۴.

اشاره

قرآن کریم به مسأله نام خدا در وقت ذبح تصریح کرده، اگر پرنده ای در هنگام ذبح، نام خدا بر آن جاری نشود

از گوشت آن نباید استفاده کرد وَ لَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذَكَّرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ (۱) «و از آنچه نام خدا بر آن برده نشده، نخورید.»

لذا فرد ذبح کننده، در وقت ذبح، باید توجه به این ذکر الهی داشته باشد. امام باقر (علیه السلام) به یکی از اصحابش فرمود:
در صورتی که نام خدا، برای ذبیحه (حیوان یا پرنده) گفته نشود، از گوشت آن نخور. (۲)

*مسأله: وقتی می خواهد سر حیوان را ببرد یا کارد به گلویش بگذارد، به نیت سر بریدن، نام خدا را ببرد و همین قدر که بگوید، «بسم الله» کافی است. (۳)

*مسأله: در وقت ذبح، اگر از روی فراموشی نام خدا را نبرد اشکال ندارد. (۴)

ص: ۷۷

۱- انعام ۱۲۱

۲- آيَا جَعَفَرٍ (عليه السلام)... لَا تَأْكُلْ مِنْ ذَبِيحِهِ مَا لَمْ يُذَكَّرِ اسْمُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيْهَا... إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَذْبِيحَ فَاسْتَقْبِلْ بِذَبِيحَتِكَ الْقِبْلَةَ. (کافی، ج ۶، ص ۲۳۳، ح ۱).

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسأله ۲۵۹۴، ص ۵۷۳ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۷، مسأله ۲۶۵۸.

۴- همان.

*مسأله: اگر کسی می‌توانست احکام ذبح پرنده را یاد بگیرد اما کوتاهی کرده و یاد نگرفته «جاهل به مسأله شد» و نام خداوند را در وقت ذبح بر زبان جاری نکند، آن پرنده حرام می‌شود.

*مسأله: اگر از روی جهل به مسأله نام خدا را نبرد، حیوان، حلال نمی‌شود. (۱)

آنچه که مهم است این که، نام خدا، باید بر زبان جاری شود و اگر بسم الله را در قلب بگوید کافی نیست (۲) و فرقی ندارد که نام خدا به زبان فارسی بگوید یا عربی، لذا اگر به هر زبانی بگوید کافی است (۳) و اینکه در وقت ذبح، به پخش آیات قرآن و یاد آوری ذکر خدا، اکتفا می‌کنند کافی نبوده و ذابح حتماً باید خودش نام خدا را بگوید (۴) حتی نوشتن نام خدا بر روی دیوار کشتارگاه، کفایت نمی‌کند. (۵) و زمان گفتن نام خدا (خواه با چاقو یا با دستگاہ) در وقت قطع رگهاست

ص: ۷۸

-
- ۱- بنابر فتوای آیت الله فاضل ره، آیت الله صافی و آیت الله سیستانی (توضیح المسائل مراجع ، ج ۲، مسأله ۲۵۹۴، ص ۵۷۵).
 - ۲- استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۳، سؤال ۱۲۱۲.
 - ۳- توضیح المسائل ، آیت الله مکارم ، مسأله ۲۲۲۳، ص ۴۳۱ و آیت الله زنجانی، مسأله ۲۶۰۳، ص ۵۶۵ و استفتاء پیامکی از دفتر آیت الله خامنه ای.
 - ۴- استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۷۹، سؤال ۹۷۶ و سایت آیت الله سیستانی، احکام ذبح، سؤال ۱۶.
 - ۵- جامع الاحکام آیت الله صافی، ج ۲، ص ۳۱۴، سؤال ۲۰۱۰.

و همین که مقارنت عرفی باشد کافی است (۱).

استفتاء:

سؤال: آیا بسم الله گفتن اشخاص لال که قدرت بر ادای درست سخن ندارند، کافی است؟

جواب: در صورتی که دسترسی به افراد سالم نباشد، کافی است. (۲).

* مسأله: اگر در وقت ذبح، دو نفر مشترکاً بسم الله بگویند، بدین صورت که هر کدام نیمی از نام خدا را بگویند کافی نیست، ولی اگر هر دو بگویند کافی است. (۳) همچنین اگر نام خدا را یکی و ذبح را شخص دیگری انجام دهد باز هم کافی نیست.

(۴)

نکته قابل اهمیت در ذبح با دستگاه، اینکه نام خدا را باید همان شخص روشن کننده دستگاه بگوید اگرچه در محل ذبح حضور نداشته باشد و اگر دیگری بگوید کافی نیست. (۵)

ذبح با دستگاه

اشاره

در بعضی از کشتارگاه ها، دستگاه هایی وجود دارد که پای مرغ را به آن بسته و سرهای مرغان به طرف پایین آویزان بوده و با چرخاندن مرغ ها به محل ذبح، یک نفر آنها

ص: ۷۹

۱- استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۳، سؤال ۱۲۱۰ و ص ۴۱۲، سؤال ۱۲۰۱.

۲- استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۲، سؤال ۱۲۰۴.

۳- استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۴۱۲، سؤال ۱۲۰۲.

۴- سایت آیت الله سیستانی، احکام ذبح، سؤال ۱۴.

۵- استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۷۹، سؤال ۹۷۴.

را ذبح می کند اما در کشتارگاه های دیگر به خاطر پیشرفت تکنولوژی، دستگاه هایی وجود دارد که عمل ذبح را خودش انجام داده بدون آنکه نیاز به فرد ذابح باشد. سؤالی که مطرح می شود این است که آیا ذبح با این نوع از دستگاه ها صحیح است یا خیر؟

*مسأله: ذبح با دستگاه های امروزی (کاملاً ماشینی) در صورت محقق شدن همه شرایط ذبح مثل رو به قبله بودن، مسلمان بودن، بسم الله گفتن و غیره ... اشکالی ندارد. (۱)

ص: ۸۰

۱- جامع الاحکام آیت الله صافی، ج ۲، ص ۳۱۳ سؤال ۲۰۰۹ و استفتاء پیامکی از دفتر آیت الله خامنه ای، استفتاء پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی و جامع المسائل آیت الله فاضل ره، ج ۱ ص ۳۵۵ سؤال ۱۳۵۴ و سایت آیت الله سیستانی، احکام ذبح، سؤال ۵ و استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۷۸ سؤال ۹۶۹ و ۹۷۱ و استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲ ص ۳۸۸، سؤال ۱۶۰۹.

سؤال: اگر کسی دستگاه ذبح را روشن کرده و دیگری بتدریج، پرنده را برای ذبح به دستگاه می سپارد تا دستگاه بصورت خودکار عمل ذبح را انجام دهد، در این فرض، گفتن نام خدا(تسمیه) بر عهده چه کسی است؟ (روشن کننده دستگاه یا آویزان کننده مرغها)؟

جواب: در این فرض، گفتن نام خدا(تسمیه) بر عهده کسی است که دستگاه ذبح را روشن می کند. (۱)

*در ذبح دستگاه های خودکار، اگر ذبح بطور تدریجی انجام می گیرد برای هر مرغی بسم الله گفته شود اما اگر دفعته چند مرغ با هم ذبح می شود برای هر دفعه، بسم الله بگوید. (۲)

سؤال: در کشتارگاه های صنعتی مرغ که اخیراً در بعضی

ص: ۸۱

۱- استفتاء پیامکی، آیت الله خامنه ای، ۲۶/۳/۱۳۹۴

۲- جامع الاحکام، آیت الله صافی، ج ۲، ص ۳۱۳، سؤال ۲۰۰۹. آیت الله مکارم: اگر ماشین مرتباً کار می کند احتیاط آن است که مرتباً نام خدا را تکرار کنند، هر چند همراه یک بسم الله چندین حیوان ذبح شود. (استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۷۸، سؤال ۹۷۳). آیت الله بهجت: اگر دستگاه همه را در یک لحظه با رعایت شرایط سر ببرد، همان یک بسم الله کافی است. (استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۳۶۹، سؤال ۵۸۶۲) آیت الله تبریزی: چنانچه سر بریدن هر حیوان تدریجی صورت می گیرد باید برای هر یک نام خدا گفته شود- و لو یک بار یا الله- و اگر چند حیوان دفعه سر بریده می شود یک بار کافی است.

شهرها دایر شده است، روزانه قریب به هزار مرغ را آویزان می کنند و یک نفر مأمور بریدن سر آنها است. آیا برای بریدن سر هزار مرغ یک بار بسم الله بگویند، کافی است یا خیر؟

جواب: در صورتی که تدریجاً سر بریده شود، لازم است برای هر یک بسم الله گفته شود و اگر دفعتاً انجام گیرد، یک مرتبه کافی است. (۱)

سؤال: در ذبح با دستگاه های جدید که یک نفر کلید دستگاه را می زند و می رود، اگر به سبب قطع برق، دستگاه به کار نیفتد و پس از مدتی (با جریان پیدا کردن برق) دستگاه روشن شود و بطور اتوماتیک حیوانات آماده را ذبح کند، آیا این گونه ذبح، صحیح است؟

جواب: در صورتی که جهات شرعی دیگر رعایت شود، مانعی ندارد. (۲)

تکان خوردن بعد از ذبح

پرنده ای که در حال ذبح، زنده بودنش معلوم نباشد (مشکوک باشد) باید بعد از ذبح تکانی بخورد تا اطمینان پیدا کنیم که پرنده ذبح شده، قبل از سر بریدن، زنده بوده است.

ص: ۸۲

۱- جامع المسائل، آیت الله فاضل ره، (فارسی)، ج ۱ ص ۳۵۵، سؤال ۱۳۵۳.

۲- استفتاءات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، سؤال ۱۲۲۵، ص: ۴۱۵.

امام صادق (علیه السلام) فرمود: زمانی که دُم حیوان یا پلک چشم یا گوش حیوان تکان بخورد، این حیوان تذکیه شده است. (۱)

*مسأله: بنابر فتوای مشهور مراجع تقلید، اگر حیوان بعد از ذبح حرکتی بکند، مثلاً دُم خود را حرکت دهد یا پا به زمین بزند یا به مقدار متعارف، خون از بدن حیوان خارج شود (۲)؛

نشانه آن است که قبل از ذبح، زنده بوده است.

شوک قبل از ذبح

در زمان ما، گاه برای آسان شدن ذبح، به حیوانات شوک می دهند تا کمی بی حس شود و به راحتی یا به وسیله دستگاه ها سر آن را می برند. این کار در صورتی که حیوان بعد از شوک زنده باشد، اشکالی ندارد. (۳)

خون بعد از ذبح

*مسأله: اگر حیوان حلال گوشت را به دستوری که در

ص: ۸۳

۱- أَبِي عَبِيدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَام) قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الذَّبِيحَةِ فَقَالَ إِذَا تَحَرَّكَ الذَّنْبُ أَوْ الطَّرْفُ أَوْ الْأُذُنُ فَهُوَ ذَكِيٌّ. (وسائل الشيعه، ج ۲۴، ص ۲۳).

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، سؤال ۲۵۹۴، ص ۵۷۶. آیت الله وحید: واجب است که به اندازه معمول و متعارف نسبت به آن حیوان خون از بدنش بیرون آید. توضیح المسائل، ص ۵۳۸، مسأله ۲۶۵۸.

۳- استفتاء پیامکی، آیت الله زنجانی، به شماره ۸۷۲۷ و استفتاء پیامکی، آیت الله مکارم و آیت الله خامنه ای.

شرع معین شده، سر ببرند و خون آن به مقدار معمول بیرون آید، خونی که در بدنش می ماند، پاک است؛ ولی اگر به علت نفس کشیدن یا به واسطه این که سر حیوان در جای بلندی بوده، خون به بدن حیوان برگردد، آن خون نجس است. (۱)

* مسأله: اگر بدن یا لباس به مقدار کمتر از درهم (که تقریباً به اندازه یک اشرفی می شود) (۲) به خون آلوده باشد نماز خواندن با آن اشکالی ندارد. (۳)

ذبح پرنده در برابر پرنده دیگر

حیوانات رفتار خوب و بد را نسبت به خود تشخیص می دهند و دارای روح و احساس هستند. آنها نسبت به رفتاری که با سایر حیوانات نیز می شود، حساس اند بوده و از رفتار بد و کشتن آنها رنج می کشند. در متون روایی و فقهی

ص: ۸۴

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۷۳، مسأله ۹۷ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۲۳، مسأله ۹۸.
۲- آیت الله زنجانی: آن که بدن یا لباس او به مقدار کمتر از درهم به خون آلوده باشد چون قطر درهم متعارف در زمانهای سابق حداقل (۲۳) میلیمتر بوده، لازم است از این مقدار کمتر باشد. / آیت الله تبریزی و آیت الله بهجت و آیت الله وحید: به اندازه بند سر انگشت سبابه شهادت می شود / آیت الله سیستانی: به اندازه بند سر انگشت ابهام حساب شود. / فاضل: به اندازه سطح یک دو ریالی می شود.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسأله ۸۴۸، ص ۴۶۹ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۱۷۲، مسأله ۸۵۴.

ما ذکر شده که ذبح حیوان در مقابل حیوان دیگری که این صحنه را می بیند مکروه است. (۱) امیر المؤمنین (علیه السلام) فرمود: گوسفند را در مقابل گوسفند، و شتر را در مقابل شتری که ناظر است نباید کشت. (۲)

ذبح پرندگان حرام گوشت

پرندگان حرام گوشت را می توان همانند پرندگان حلال گوشت ذبح کرد الا اینکه ذبح پرندگان حرام گوشت، تنها سبب پاک شدن گوشت، پوست، چربی و ... می گردد؛ نه باعث حلال شدن گوشت آنها. (۳)

لذا خوردن و معامله کردن آنها جایز نبوده اما استفاده بردن آنها برای منافع عقلایی مثل استفاده های پزشکی یا صنعتی و غیره جایز است. نکته قابل توجه اینکه لباس نمازگزار نیز نباید از اجزاء حیوان حرام گوشت باشد.

* مسأله: حیوان حرام گوشتی را که درنده و گوشتخوار است مانند گرگ و پلنگ، عقاب (۴)، اگر به دستوری که گفته

ص: ۸۵

۱- مجله فقه اهل بیت علیهم السلام (فارسی)؛ ج ۴۸، ص: ۱۷۴، با اندکی تصرف.

۲- امیر المؤمنین (علیه السلام) قَالَ: لَمَا تَذَبَحِ الشَّاهَ عِنْدَ الشَّاهِ وَ لَمَا الْجَزُورَ عِنْدَ الْجَزُورِ وَ هُوَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ (وسائل الشیعه، ج ۲۴، ص ۱۶).

۳- فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)؛ ج ۲، ص ۲۵۶، با اندکی تصرف و استفتاء پیامکی، آیت الله زنجانی، پاسخ شماره ۸۹۸۱.

۴- واژه عقاب در استفتاء پیامکی آیت الله زنجانی، شماره ۸۹۸۱ و همچنین آیت الله مکارم و آیت الله سیستانی بیان شده است. بنابر فتوای آیت الله سیستانی: حیوانات کوچکی که در داخل زمین لانه داشته و خون جهنده دارند مانند موش و موش خرما، با سر بریدن یا شکار کردن با اسلحه، گوشت و پوست آنها پاک نمی شود بر خلاف سایر حیوانات حرام گوشت مثل فیل، خرس، بوزینه.

می شود سر ببرند یا با تیر و مانند آن شکار کنند پاک است، ولی گوشت آن حلال نمی شود. (۱)

* مسأله: چیزی که خوردن آن حرام است، خرید و فروش آن برای خوردن جایز نیست؛ هر چند خریدار، خوردن آن را حلال بداند؛ ولی اگر غیر از خوردن، منافع عقلانی حلال، مثل استفاده های پزشکی یا صنعتی ... و مانند آن داشته باشد، خرید و فروش آن به قصد مزبور اشکال ندارد. (۲)

* مسأله: خرید و فروش پرنده شکاری به جهت آن که منفعت حلال دارد، صحیح است. (۳)

* مسأله: لباس نماز گزار باید از حیوان حرام گوشت نباشد (حتی بعد از ذبح) (۴) و اگر مویی از آن هم، همراه

ص: ۸۶

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۷۰، مسأله ۲۵۸۸ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۳۶، مسأله ۲۶۵۲.

۲- أجوبه الاستفتاءات (فارسی)، آیت الله خامنه ای، ص ۲۴، سؤال ۱۰۹۲.

۳- استفتاءات (بهجت)، ج ۳، ص ۲۰۳، سؤال ۴۰۳۶؛ فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)، ج ۲، ص ۲۵۷.

۴- استفتاء پیامکی، آیت الله زنجانی، پاسخ شماره ۸۹۸۱.

نماز گزار باشد، نماز او باطل است. (۱)

خرافات (مالیدن خون به ماشین، منزل و غیره...)

قرآن، ملائک در قُرب اعمال را نیت می داند و تصریح می کند که گوشت و خون قربانی، سبب قرب إلى الله نمی باشد: «لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَ لَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ» (۲)؛ «هرگز گوشت هایشان و خون هایشان به خدا نمی رسد، بلکه تقوای شما به او می رسد.»

این تعبیر که خون آنها نیز به خدا نمی رسد با این که خون قابل استفاده نیست، ظاهراً اشاره به اعمال زشت اعراب جاهلی است که هر گاه حیوانی را قربانی می کردند خون آن را بر سربت ها و گاه بر در و دیوار کعبه می پاشیدند، و بعضی از مسلمانان ناآگاه بی میل نبودند که در این برنامه خرافی، از آنها تبعیت کنند، آیه فوق نازل شد و آنها را نهی کرد.

ص: ۸۷

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۴۶۰، مسأله ۸۲۴، آیت الله سیستانی: لباس نماز گزار باید از اجزاء درندگان بلکه بنا بر احتیاط لازم از مطلق حیوان حرام گوشت نباشد و همچنین باید که بدن و لباسش به بول و یا مدفوع یا عرق یا شیر یا موهای آن حیوان آلوده نباشد ولی اگر یک موی حیوان مثلاً بر لباس او باشد ضرر ندارد. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۴۶۰، مسأله ۸۲۴.

۲- حج/۳۷.

متأسفانه هنوز این رسم جاهلی در بعضی از مناطق وجود دارد که هر گاه قربانی به خاطر ساختن خانه ای (یا خرید ماشین) می کنند، خون آن را بر سقف و دیوار آن خانه (یا اطراف ماشین) می پاشند، و حتی در ساختمان بعضی از مساجد نیز این عمل زشت و خرافی را که مایه آلودگی مسجد است انجام می دهند که باید مسلمانان بیدار، شدیداً با آن مبارزه کنند. (۱)

ص: ۸۸

۱- تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۱۰۹.

فروشنندگان پرنده، باید با عمل به احکام اسلام، بتوانند فرهنگ اسلامی را در جامعه گسترش دهند. تا علاوه بر نشان دادن ظرافت ها و زیبایی های اسلام، در جذب مشتری نیز موفق تر خواهند بود. اسلام اهمیت فراوان به پاکیزگی می دهد. پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود: هرگونه می توانید خود را پاکیزه کنید که خداوند متعال، اسلام را بر پاکیزگی بنا نهاده است و هرگز داخل بهشت نمی شود مگر شخص پاکیزه. (۱)

فروشنندگان باید به سه امر مهم بهداشتی اهمیت بسیار بدهند

ص: ۹۱

۱- قال رسول الله (صلی الله علیه و آله): تَنْظِفُوا بَكُلِّ مَا اسْتَطَعْتُمْ، فَاِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى بَنٰى الْاِسْلَامَ عَلٰى النُّظَافَةِ و لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ الْاَكْلَ نَظِيْفٍ. (نهج الفصاحه، حدیث ۱۱۸۲).

۱. نظافت شخصی، ۲. نظافت محیط کار ۳. نظافت پرنده، اهمیت بسیار بدهند.

۱. نظافت شخصی

فروش پرنده، فروشنده را در معرض انواع میکروب ها قرار می دهد، فروشنده باید از نظافت شخصی خاصی برخوردار باشد؛ تا هم خودش سالم بماند و هم ناقل بیماری به دیگران نباشد. بهتر است فروشندگان از یک لباس مخصوص کار استفاده کنند و هر روز دست ها را با آب و صابون بشویند. پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود: لباس خود را بشوید ... خود را بیاراید و پاکیزه باشید. (۱)

۲. نظافت محیط کار

نظافت محیط کار، تأثیر بسیاری زیادی در جذب مشتری دارد. چه بسیار افراد پاکیزه ای که به علت رعایت نکردن نظافت محل کار، بیمار شده و عامل از دست دادن مشتریان شده اند. آشغال های مرغ در فصل گرما بسیار زود فاسد شده و سبب افزایش میکروب ها و حشرات موزی می شود لذا فروشندگان از جمله نکات بهداشتی که باید به آن اهتمام بورزند اینکه مغازه را هر شب قبل از بستن آن، با

ص: ۹۲

۱- قال رسول الله (صلی الله علیه و آله): اغسلوا ثيابکم ... و تزيّنوا و تنظّفوا. (همان، حدیث ۳۷۷).

آب تمیز شستشو دهند.

حضرت علی (علیه السلام) فرمود: هر بوی بد زننده ای را که موجب اذیت می شود با آب پاکیزه کنید و خود را عهده دار این کار سازید؛ زیرا خدای عزوجل از بندگان خود، آن را که به سبب آلودگی و پلیدی موجب اذیت هم نشین خویش گردد، دشمن می دارد. (۱)

۳. نظافت پرنده

بعضی از پرندگان شکار شده، به علت اصابت تیر و خونی شدن پرها و یا افتادن در گل ها، کثیف شده و لذا در ابتدا باید با آب تمیز، آنها را شسته و سپس به فروش آن، اقدام کنند.

اعتماد به فروشنده

تعدادی از خریداران، به فروشنده اعتماد کرده و پرنده (مرغ، اردک وحشی ...) خریداری شده از فروشنده را نزد او به امانت می گذارند، تا پس از انجام کارهای خود، نزد فروشنده برگشته و جنس خریداری شده را از او بگیرند،

ص: ۹۳

۱- امیرالمؤمنین (علیه السلام) تَنْظَفُوا بِالْمَاءِ مِنَ النَّتَنِ الرَّيْحِ الَّذِي يُتَيَّأَى بِهِ تَعَهَّدُوا أَنْفُسَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ مَنْ عَيَّأَهُ الْقَادُورَةَ الَّذِي يَتَأَنَّفُ بِهِ مَنْ جَلَسَ إِلَيْهِ. (خصال، ج ۲، ص ۴۵۷).

فروشنده نباید از حُسن ظن و اعتماد خریدار سوء استفاده کرده و پرنده ای دیگری را به مشتری دهد. پیامبر اسلام (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) فرمود: امانتداری، روزی آور است و خیانت، فقر آور. (۱)

فروش پرندهٔ یخ زده به نام پرنده تازه

فروشنندگان، برای در امان ماندن از فساد پرنده های ذبح شده، مثل مرغ، اردک وحشی و غیره ... آنها را در فریزر نگهداری می کنند. از آن جا که فروشنندگان می دانند مشتریان علاقه زیادی به خرید پرنده های تازه دارند، متأسفانه عده ای از آنان، یخ های پرنده ذبح شده را آب کرده و پرنده های یخ زده را به نام پرنده تازه می فروشند. پیامبر اسلام (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) به شدت از این گونه اعمال نهی کرده و سه بار فرمود: «هر که حيله و نیرنگ بورزد از ما نیست. هر که برادر مسلمان خود را فریب

دهد، خدای متعال برکت را از روزی اش بردارد و زندگی اش را تباه سازد و او را به خودش واگذار کند.» (۲)

ص: ۹۴

-
- ۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ): الْأَمَانَةُ تَجْلِبُ الرِّزْقَ وَ الْخِيَانَةُ تَجْلِبُ الْفَقْرَ، (کافی، ج ۵، ص ۱۳۳).
 - ۲- رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ): أَلَا وَ مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَ مَنْ غَشَّ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ نَزَعَ اللَّهُ بَرَكَهَ رِزْقِهِ وَ أَفْسَدَ عَلَيْهِ مَعِيشَتَهُ وَ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ. (وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۲۸۳).

خرید و فروش پرندگان شکاری

* مسأله: چیزی که خوردن آن حرام است، خرید و فروش آن برای خوردن جایز نیست؛ هر چند خریدار، خوردن آن را حلال بداند؛ ولی اگر غیر از خوردن، منافع عقلائی حلال، مثل استفاده های پزشکی یا صنعتی ... و مانند آن داشته باشد، خرید و فروش آن به قصد مزبور اشکال ندارد. (۱)

* مسأله: خرید و فروش پرنده شکاری به جهت آن که منفعت حلال دارد، صحیح است. (۲)

تزئین پرندگان در منزل

تزئین کردن منازل به وسیله پرندگان خشک شده، ناپسند و مغایر با فرهنگ اسلام است. شایسته نیست که پرندگان را برای تزئین خانه های خود از حق حیات محروم سازیم. خرید پرنده های تزئینی سبب رونق کسب و کار دست اندرکاران خشک کردن پرنده ها می شود.

به جنگ انداختن پرندگان

یکی از سرگرمی هایی که از دیرباز تاکنون، رواج دارد و

ص: ۹۵

۱- أجوبه الاستفتاءات (فارسی)، آیت الله خامنه ای، ص ۲۴، سؤال ۱۰۹۲.

۲- استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۲۰۳، سؤال ۴۰۳۶؛ فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السّلام)، ج ۲، ص ۲۵۷.

انسان ها برای تفریح خود مبادرت به این کار می کنند، به جنگ انداختن حیوانات مختلف از سگ گرفته تا خروس و قوچ و غیر آن است. امروزه در مناطق مختلف جهان از کشورهای توسعه یافته، گرفته تا غیر آن، به جنگ انداختن حیوانات رایج است و شبکه های مختلف تلویزیونی به ضبط و پخش این مسابقات می پردازد. و در ترویج آن نقش دارند. و در بعضی مواقع به شرط بندی مُنَجَر می شود همواره انسان های فرهیخته و انجمن های حمایت از حیوانات با به راه انداختن جنگ حیوانات و پرنده ها مخالفت کرده اند. اسلام نیز به جنگ هم انداختن حیوانات و پرنده ها را امری ناپسند شمرده و از این عمل نهی کرده است. (۱) شخصی از امام صادق (علیه السلام) درباره ی به جنگ هم

انداختن حیوانات سؤال کرد، امام صادق (علیه السلام) فرمود: این کار ناپسند است. (۲)

سؤال: اگر کسی خروس خود را با خروس دیگری بدون اجازه صاحبش به جنگ هم انداخته، آیا ضامن بهای خروس زخمی شده و یا هلاک شده می باشد؟

ص: ۹۶

۱- مجله فقه اهل بیت (علیهم السلام)، (فارسی)، ج ۴۸، ص ۱۸۷.

۲- قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَام) عَنِ التَّحْرِيشِ بَيْنَ الْبُهَائِمِ فَقَالَ أَكْرَهُ ذَلِكَ؛ (كافي، ج ۶، ص ۵۵۳).

جواب: بله ضامن است. (۱)

سؤال: آیا شرط بندی با پول یا غیر آن در بازی با غیر آلات قمار (مثل پرندگان) جایز است؟

جواب: شرط بندی در بازی جایز نیست؛ هر چند بازی با غیر آلات قمار (مثل پرندگان) باشد. (۲) به طور کلی، بازی با هر چیزی که مکلف تشخیص دهد از آلات قمار است یا در آن شرط بندی شود، به هیچ وجه، جائز نیست. بازی با هر وسیله ای که جزء آلات قمار به حساب نیاید، بدون شرط بندی، اشکال ندارد. (۳)

• مسأله: نگهداشتن کبوتر جهت جوجه کشی و پراندن به هوا و بازی، حرام نیست. ... و اما بازی با شرط بندی و مسابقه، قمار و حرام است. (۴)

رسیدگی به پرنده

حقّ آزادی، نعمتی است که خدا به همه موجودات داده است. متأسفانه بعضی انسان ها، این حقّ را خاصّ انسان ها دانسته اند و بعضی حیوانات و پرندگان، مثل فنج،

ص: ۹۷

۱- استفتاء پیامکی، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله شبیری.

۲- أجوبه الاستفتاءات، (فارسی)، آیت الله خامنه ای، ص ۲۴۷، سؤال ۱۱۲۳.

۳- همان، سؤال ۱۱۲۱.

۴- تحریر الوسیله، امام خمینی ره، ترجمه، ج ۴، ص ۱۵۱، مسأله ۳.

طوطی و کبوتر، را از این حقّ محروم کرده و در قفس های کوچک زندانی می کنند.

و چه بسا در بعضی از موارد، رسیدگی های خوبی از جهت غذا، نظافت، نکرده و عمر طولانی این دسته از پرندگان، پس از چند صباحی، کوتاه شده و می میرند.

علاوه بر وجوب رسیدگی به اصل غذا و مکان زندگی حیوان، رعایت اصول بهداشتی پیرامون غذا و محل زندگی پرندگان نیز در روایات اهل بیت (علیهم السّلام) مورد تأکید واقع شده است. در کتب فقهی، تهیه دارویی که سلامت حیوان بر آن متوقف است را از موارد وجوب نفقه شمرده اند. در حقوق اسلامی، رسیدگی به حیوان بر مالک آن واجب بوده و مالک باید به قدر نیاز حیوان (و پرنده) آب و غذا در اختیار او قرار دهد. وجوب رسیدگی به حیوان (و پرنده) تنها محدود به وجود غذا نیست. بلکه بر مالک آن واجب است آنها را تهیه نماید و در صورتی که نزد او موجود نباشد، اقدام به خریداری آن کند. (۱)

امام باقر (علیه السّلام) فرمود:

خداوند- تبارک و تعالی- سیراب کردن جگر هر

ص: ۹۸

۱- مجله فقه اهل بیت (علیهم السّلام)، ج ۴۸، تلخیص و با اندکی تصرف از ص ۱۴۸ تا ص ۱۶۱.

تشنه ای را دوست دارد و هر که جگر تشنه ای را سیراب کند، اعم از انسان و حیوان، خداوند او را در روز قیامت در زیر سایه (رحمت) خود قرار می دهد. (۱)

شیخ طوسی در این باره می گوید:

زمانی که انسان مالک حیوانی باشد، نفقه حیوان بر او واجب است؛ خواه حیوان حلال گوشت باشد یا غیر آن و خواه پرنده باشد یا غیر آن؛ زیرا حیوان برای خود دارای حرمت و احترام است. (۲)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: ای دخترم (ام کلثوم) به حقی که من بر تو دارم، این پرنده را آزاد کن. تو حیوانی را زندانی کرده ای که نه زبان دارد و توان بر سخن گفتن. حیوان هر زمان که گرسنه شود یا تشنه شود، به او غذا و آب بده؛ و گرنه او را آزاد کن تا از علف های روئیده از زمین بخورد. (۳)

ص: ۹۹

۱- أَبِي جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يُحِبُّ إِبْرَادَ الْكَبِدِ الْحَرَّى وَمَنْ سَقَى كَبِدًا حَرَّى مِنْ بَهِيمِهِ أَوْ غَيْرِهَا أَظْلَهُ اللَّهُ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ. (كافي، ج ۴، ص ۵۸)

۲- مبسوط، ج ۶، ص ۴۷.

۳- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (عَلَيْهِ السَّلَام) يَا بُنَيَّةُ (أُمُّ كَلْثُوم) بِحَقِّي عَلَيْكَ إِلَّا مَا أَطْلَقْتِيهِ فَقَدْ حَبَسْتِ مَا لَيْسَ لَهُ لِسَانٌ وَلَا يَفْهَمُ عَلَيَّ الْكَلَامَ إِذَا جَاعَ أَوْ عَطَشَ فَأَطْعِمِيهِ وَاسْقِيهِ وَإِلَّا خَلَى سَبِيلَهُ يَأْكُلُ مِنْ حَشَائِشِ الْأَرْضِ (مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۳۰۶).

آزار نرساندن به پرنده

از جمله نکات اخلاقی که یک فرد مسلمان باید مراعات کند آزار نرساندن و ناسزا نگفتن به پرندگان است.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از اینکه شخصی حیوان را با آتش بسوزاند نهی فرمودند. و همچنین از ناسزا گفتن (فحش دادن) به خروس هم نهی کردند و فرمودند که همانا خروس، انسان را برای نماز بیدار می کند. (۱)

کبوتر بازی

نگهداری کبوتران، مورد سفارش اهل بیت عصمت (علیهم السلام) بوده است. امام پنجم (علیه السلام) دوست داشتند در خانه یک جانور اهلی چون کبوتر، مرغ و بزغاله باشد تا کودکان پری (أجنه) با آنها بازی کنند و با کودکان بازی نکنند. (۲)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود:

جانداران اهلی در خانه هایتان بسیار داشته باشید تا شیاطین بجای کودکان، با آنها سرگرم باشند. (۳)

ص: ۱۰۰

۱- نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) أَنْ يُحْرَقَ شَيْءٌ مِنَ الْحَيَوَانِ بِالنَّارِ وَنَهَى عَنْ سَبِّ الدِّيَكِ وَقَالَ إِنَّهُ مُوقِظٌ لِلصَّلَاةِ (مکارم الاخلاق، ص ۴۲۵).

۲- آسمان و جهان، ج ۸، ص ۲۵۱ (ترجمه کتاب السماء و العالم بحار الأنوار جلد ۵۴).

۳- همان.

*مسأله: نگهداشتن کبوتر جهت اُنس گرفتن و فرستادن نامه ها و جوجه کشی و پراندن به هوا حرام نیست اما بازی با آنها مکروه است. (۱)

به گذشت زمان، این سنت حسنه، به یک امری مشکل، تبدیل شده است. متأسفانه در بعضی مواقع صاحبان این دسته از پرندگان به پشت بام منزل رفته و همین امر، سبب اِشراف پیدا کردن به منازل دیگران شده که از این جهت، مزاحمتی، برای حریم خصوص افراد ایجاد کرده است.

علاوه بر آنکه گاهی اوقات، با استفاده از کبوترهای خود، به جذب و سرقت دیگر کبوترها اقدام کرده و به فروش یا نگهداری و تولید جوجه آن اقدام می کنند که از نظر شرع مقدس این عمل غصب بوده که در صورت داشتن مالک، حق تصرف نداشته و لذا اگر جوجه ای هم از آن، بوجود بیاید مال صاحب کبوتر است اگرچه فردی غاصب، زحمات زیادی را برای پرورش و تولید جوجه آن کشیده باشد.

* مسأله: اگر انسان چیزی را غصب کند، باید به صاحبش برگرداند و اگر آن چیز از بین برود باید عوض آن را به او بدهد. (۲)

ص: ۱۰۱

۱- تحریر الوسيله، امام خمینی ره، ترجمه، ج ۴، ص، ۱۵۱، مسأله ۳.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۴۳، مسأله ۲۵۴۸ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۲۸، مسأله ۲۶۱۲.

* مسأله: اگر از چیزی که غصب کرده منفعتی به دست آید مثلاً از گوسفندی که غصب کرده، بزه ای پیدا شود مال صاحب مال است. (۱)

خرید و فروش پرنده های سرقت شده

بعضی از پرندگان، مثل کبوتر، به گونه ای تربیت شده اند که اگر چند کیلومتر دورتر از آشیانه رها شوند، دوباره به آشیانه خود بر می گردند؛ برخی افراد سودجو پس از فروش این دسته از کبوتران خود به دیگران، دوباره کبوتر فروخته شده به نزد صاحب اولش (فروشنده) برگشته و مجدداً اقدام به فروش دوباره آن به خریدار دیگری می کنند. این عمل از نظر اسلام، فروش مال غیر بوده و حرام است.

* مسأله: خریدن چیزی که از دزدی یا از معامله باطل تهیه شده، باطل و تصرف در آن مال حرام است و اگر کسی آن را بخرد باید به صاحب اصلی اش برگرداند. (۲)

* مسأله: خرید و فروش مال غصبی، باطل است؛ مگر آن که صاحبش معامله را اجازه کند. (۳)

ص: ۱۰۲

۱- همان، ص ۵۴۴، مسأله ۲۵۴۹ و همان، مسأله ۲۶۱۳.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۲۱۰، مسأله ۲۰۷۰.

۳- فتوهای امام خمینی ره، آیت الله خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله فاضل ره، آیت الله نوری، آیت الله بهجت ره، آیت الله صافی، آیت الله زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله تبریزی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۱۹۷، مسأله ۲۰۵۵.

امام علی (علیه السلام) فرمود: چهار چیز است که یکی از آنها وارد خانه ای نمی شود مگر این که آن خانه خراب می گردد: خیانت، دزدی، خوردن شراب و زنا. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که مالی را که می داند سرقتی است خریداری کند، در ننگ و گناه آن شریک است. (۲)

وظایف مردم در برابر پرنده فروشان

مهمترین عنصر تأثیر گذار در یک جامعه، مردم هستند. اگر یک فروشنده ای از جهت نظافت، گران فروشی، فروش پرندگان کمیاب ... کوتاهی کند هر یک از مردم می توانند با تذکر لسانی و یا اطلاع رسانی به مسئولین ذی ربط مثل تعزیرات، از این کار ناپسند جلوگیری کنند که همین امر مصداق کامل امر به معروف و نهی از منکر است.

اگر بداند که امر شخص خاصی در طرف اثر دارد نه امر خودش، واجب است به آن شخص امر کند تا به طرف امر

ص: ۱۰۳

۱- امام علی (علیه السلام) فرمود: أَرْبَعَةٌ لَا تَدْخُلُ وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ بَيْتًا إِلَّا خَرِبَ وَ لَمْ يُعْمَرْ بِالْبِرِّ كِهِ الْخِيَانَةُ وَالسَّرِقَةُ وَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الزَّوْنَا. (کافی، ج ۱۹، ص ۷۷).

۲- امام صادق (علیه السلام) فرمود: مَنْ اشْتَرَى سَرِقَةً وَ هُوَ يَعْلَمُ فَقَدْ شَرِكَ فِي عَارِهَا وَ إِثْمِهَا. (کافی، ج ۵، ص ۲۲۹).

از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) نقل شده که فرمود: امت من تا زمانی که امر به معروف و نهی از منکر می کنند و همدیگر را بر کار نیک و تقوا یاری می کنند دائماً در خیر هستند پس زمانی که چنین نکنند برکات از آنها گرفته شده و بعضی از آنان بر بعضی دیگر مسلط شده و برای آنها هیچ یاری کننده ای در زمین و آسمان نخواهد بود. (۲)

شایسته های اخلاقی فروشنده

* شایسته است فروشنده، کار خود را با یاد الهی و دعا و صدقه شروع کنند. صدقه نه تنها سبب کاهش مال نمی شود، بلکه سبب ازدیاد مال نیز می شود.

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: «روزی را با صدقه دادن بطلبید.» (۳)

* خوش اخلاق باشد. امام صادق (علیه السلام) فرمود: یکی از اصحاب گفت: به امام

ص: ۱۰۴

۱- تحریر الوسيله، ترجمه، امام خمینی؛ ج ۲، مسأله ۱۰، ص: ۲۹۷.

۲- قَالَ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) أَنَّهُ قَالَ: لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى فَمَاذَا لَمْ يَفْعَلُوا ذَلِكَ نَزَعَتْ مِنْهُمْ الْبَرَكَاتُ وَسِيلَطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ (وسائل الشيعة، ج ۱۶، ص ۱۲۳).

۳- امام کاظم (علیه السلام) فرمود: «اسْتَنْزِلُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ (کافی، ج ۴، ص ۱۰).

صادق (علیه السلام) گفتیم: اندازه خوش خلقی چیست؟ فرمود: نرمش کنی و سخن شیرین بگوئی و با برادرت با خوشروئی برخورد کنی. (۱)

* مستحب است فروشنده در قیمت بین مشتریها فرق نگذارد و در قیمت جنس سخت گیری نکند و سود عادلانه ای برای خود در نظر بگیرد و درخواست بهم زدن معامله را از کسی که پشیمان است بپذیرد. (۲)

* سعی کند از قسم خوردن در معامله دوری کند. چرا که «اگر قسم وی، راست باشد مکروه، و اگر دروغ باشد حرام است.» (۳)

ص: ۱۰۵

۱- کافی، ج ۲، باب خوشرویی (حُسْنُ الْبَشْرِ)، ص ۱۰۳، ترجمه کمره ای.

۲- رساله احکام برای جوانان، آیت الله مکارم، مسأله ۴۰۴، ص ۱۳۱.

۳- همان، مسأله ۴۰۵.

شناخت فوائد گوشت پرندگان سبب شده گوشت پرندگان جزء سبب غذایی خانوار گردند. افرادی که مصرف گوشت قرمز برای آنان ضرر دارد، از خریداران اصلی گوشت پرنده ها هستند.

آسیب رساندن به پرنده دیگران

بسیار اتفاق می افتد که مرغ یا کبوتر همسایه، برای خوردن غذا به منزل همسایه رفته، و با توجه به حساسیتی که هر صاحب خانه، از جهت نظافت یا ملکیت، نسبت به حیاط منزل خود دارد سعی در بیرون راندن مرغ ها و کبوترها می کند که گاهی این امر با پرتاب سنگ یا چوب و غیره ... محقق می شود و منجر به زخمی کردن و یا کشتن مرغ های همسایه می شود که در این صورت ضامن خواهد بود.

*مسأله: آسیب رساندن به پرنده که در ملک دیگران

کشتن پرندگان در منزل

*مسأله: کشتن هر نوع پرنده ای که در منزل انسان لانه ساخته (مأوا گزیده است) مکروه است. (۲)

آسیب زدن مرغ یا عقاب به کودکان

اشاره

بعضی از مرغان خانگی، برای حمایت از جوجه های خود، به دیگران و خصوصاً کودکان آسیب می رسانند و یا افرادی که، از پرندگان وحشی مثل عقاب، شاهین و غیره ... نگهداری می کنند، گاهی در اثر سهل انگاری و یا غفلت، به صورت یا چشم افراد دیگر آسیب می رسانند، بگونه ای که خسارت جبران ناپذیری را به بار می آورد. لذا سزاوار است، نهایت مراقبت از این دسته از پرندگان شود و الا در صورت کوتاهی کردن مالک و عدم کنترل آن، مالک ضامن است.

اگر سبب اتلاف، تقصیر در انجام وظیفه باشد و منجر به تلف و خسارت شود، موجب ضمان خواهد بود. از این رو بر صاحب حیوانی که خوف ضرر جانی یا مالی برای دیگران دارد، واجب است جلوی ضرر آن را با نگهداشتن و بستن

ص: ۱۱۰

۱- آیت الله خامنه ای، استفتاء پیامکی و آیت الله زنجانی، استفتاء پیامکی، شماره ۱۱۱۵۵.

۲- توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۵۷۳، مسأله ۲۶۳۳.

آن در خانه بگیرد. پس اگر در این مورد اهمال کند و حیوان به دیگران ضرر مالی یا جانی برساند، صاحب آن سبب این اتلاف است و ضامن خواهد بود. (۱)

استفتاء:

سوال: اگر پرنده ای که مالک دارد به اشخاص دیگر آسیب برساند حکمش چیست؟

جواب: اگر این آسیب، مستند به کوتاهی مالک باشد ضامن است. (۲)

حکم ربا در خرید و فروش پرندگان

پرندگان، دارای جنس های گوناگون هستند. خرید و فروش هر جنس به غیر آن جنس، مانند معامله یک کیلو گوشت کبک با دو کیلو گوشت مرغ، ربا به شمار نمی رود؛ لیکن معامله با همجنس، مانند فروختن یک کیلو گوشت مرغ گوشتی در برابر یک کیلو و نیم گوشت مرغ تخمی، ربا و حرام است. (۳)

ص: ۱۱۱

۱- مجله فقه اهل بیت (علیهم السلام) (فارسی)، ج ۵۲، ص ۱۹۴.

۲- استفتاء پیامکی، آیت الله شبیری شماره ۱۱۱۰۶. آیت الله صافی: اگر صاحبش آنرا کنترل نکند ضامن است (استفتاء پیامکی، آیت الله صافی).

۳- فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)، ج ۲، ص ۲۵۷.

مرغ و کبوتر پیدا شده

گاهی اوقات بعضی از مرغان به جاهای دورتر و یا خانه های دیگران رفته، بگونه ای که دیگر امکان پیدا شدن آنان وجود ندارد.

کسی که آن را پیدا کرده باید به دنبال صاحب آن بگردد که در صورت مایوس شدن از پیدا شدن مالک «با اجازه مجتهد» آن را به فقیر صدقه بدهد.

جستجوی لازم، به قدر متعارف این گونه موارد است، اینکه از همسایه ها و خانه ها و آبادانیهای نزدیک سؤال کند.

جایز است که مانند کبوتر را تملک نماید در صورتی که مالک دو بال خود باشد، و معلوم نباشد که صاحبی داشته باشد و جستجو واجب نیست. (۱)

فرار دادن پرنده دیگران

هر که در قفس پرنده ای را که مال دیگری است باز کند و پرنده از قفس بیرون رود، در صورت تلف شدن یا عدم بازگشت آن، ضامن است. (۲)

ص: ۱۱۲

۱- تحریر الوسيله، امام خمینی، ترجمه، ج ۳، ص ۳۹۵، مسأله ۳.

۲- فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)، ج ۲، ص ۲۵۸.

تخم مرغ بازی

سؤال: بازی با گردو و تخم مرغ و چیزهای دیگری که شرعاً مالیت دارند، چه حکمی دارد؟ آیا این بازی ها برای کودکان جایز است؟

جواب: اگر بازی، قمار و شرط بندی باشد، شرعاً حرام است و طرف برنده، مالک چیزی که برده (و از طرف مقابل گرفته است) نمی شود؛ ولی اگر بازی کنندگان غیر بالغ باشند شرعاً مکلف نبوده و تکلیفی ندارند، هر چند که مالک چیزی که می برند نمی شوند. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: ملائکه هنگام شرط بندی، متفرق می شوند و صاحب آن را لعن می کنند. (۲)

اجزای حرام پرندگان حلال گوشت

تمام چیزهایی که در چارپایان حلال گوشت حرام است، در پرندگان بزرگ حلال گوشت هم حرام است.

مُحَرَّمَاتِ حَيَوَانَاتٍ وَ پَرَنَدِگَانِ حَلَالِ گُوشْتِ عبارت است از:

* مسأله: خون، فضلہ، نری، فَرْج، بچه دان، غُدَد - که

ص: ۱۱۳

۱- همان، سؤال ۱۱۲۲.

۲- قَالَ الصَّادِقُ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَنْفِرُ عِنْدَ الرَّهَانِ وَ تَلْعَنُ صَاحِبَهُ. (من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۵۹).

آن را دُشول می گویند- تخم- که آن را دنبلان می گویند- چیزی که در مغز کله است و به شکل نخود می باشد، مغز حرام که در میان تیره پُشت است، پی که در دو طرف تیره پشت است، زهره دان، سپرز (طحال)، بول دان (مثانه)، حدقه چشم (سیاهی چشم)، چیزی که در میان سُم است و به آن ذات الاشاجع می گویند. (۱)

برخی از این اجزاء در حیوانات کوچکی مانند گنجشک، قابل تشخیص یا جدا کردن نیست خوردن آن ها اشکالی ندارد. (۲)

نیم خورده پرندگان

از امام صادق (علیه السّلام) سؤال شد: آبی که ماکیان (مرغ خانگی) از آن نوشیده اند، حکمش چیست؟ امام صادق (علیه السّلام) فرمود:

اگر می دانی که در منقار او نجاستی بوده، از آن وضو مساز و آن را میاشام؛ اما اگر معلوم نباشد که نجاست در منقارش بوده، می توانی وضو بگیری و آن را بیاشامی. وضو ساختن از آب نیم خورده حیوانات

ص: ۱۱۴

-
- ۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۹۶، مسأله ۲۶۲۶ و توضیح المسائل، آیت الله وحید، ص ۵۴۷، مسأله ۲۶۹۰.
 - ۲- توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص ۴۷۸، مسأله ۲۱۱۶ و توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۴۳۹، مسأله ۲۲۵۹ و توضیح المسائل، آیت الله سبحانی، ص ۴۹۳، مسأله ۲۲۷۲.

حلال گوشت جایز است. (۱).

نیم خورده باز و شاهین و عقاب در صورتی که خون در منقارشان دیده نشود نیز پاک است؛ و اگر خون مشاهده شود، نمی توان از آن آب وضو ساخت یا آن را آشامید. (۲).

* مسأله: بنا بر فتوای مشهور مراجع تقلید، نیم خورده حیوانات حرام گوشت، پاک و خوردن آن مکروه است. (۳).

تخم پرندگان

یکی از اصحاب امام باقر (علیه السلام) از آن حضرت پرسید: تخم پرندگان را در نیزارها می یابیم، حلال و حرام آن را چگونه بشناسیم؟ امام باقر (علیه السلام) فرمود: هر تخمی را که دو جانب آن برابر و یکسان باشد، نخور. هر تخمی را که دو جانب آن برابر و یکسان نباشد، بخور. (۴).

* مسأله: تخم پرندگان حلال، حلال است و تخم پرندگان

ص: ۱۱۵

۱- من لا يحضره الفقيه، شيخ صدوق، ترجمه غفاری، علی اکبر و محمد جواد و بلاغی، صدر، ج ۱، ص ۲۹.

۲- من لا يحضره الفقيه، شيخ صدوق، ترجمه غفاری، علی اکبر و محمد جواد و بلاغی، صدر، ج ۱، ص ۲۹.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۱ ص ۵۳، مسأله ۵۶ و توضیح المسائل آیت الله وحید، ص ۷، مسأله ۵۶، این مسأله در رساله آیت الله سیستانی نیامده است.

۴- عَنْ زُرَّارَةَ أَنَّهُ قَالَ: ... أَنِّي سَأَلْتُهُ ... الْبَيْضُ فِي الْأَجَامِ فَقَالَ مَا اسْتَوَى طَرَفَاهُ فَلَا تَأْكُلُهُ وَ مَا اخْتَلَفَ طَرَفَاهُ فَكُلْ. (كافي، ج ۶، ص ۲۴۷).

وجود خون در تخم مرغ

تخم مرغی که ذره ای خون در آن باشد از جهت طهارت و نجاست، بین مراجع تقلید، تفاوت نظر وجود دارد که در اینجا تنها به سه فتوای آن اشاره و مابقی نظرات در پاورقی ذکر شده است.

آیت الله سیستانی و آیت الله فاضل ره:

مسأله: خونی که در تخم مرغ می باشد نجس نیست و احتیاط مستحب آن است که از آن اجتناب شود. (۲)

آیت الله مکارم: مسأله: خونی که در تخم مرغ است بنابر احتیاط واجب، نجس است و خوردن آن نیز حرام است. (۳)

آیت الله صافی گلپایگانی: مسأله: بنابر احتیاط واجب، از تخم مرغی که ذره ای خون در آن است باید اجتناب کرد. ولی اگر خون در زرده باشد، تا پوست نازک روی آن پاره نشده، سفیده تخم مرغ، پاک می باشد. (۴)

ص: ۱۱۶

۱- توضیح المسائل، آیت الله فاضل، مسأله ۲۱۱۲، ص ۴۷۷.

۲- توضیح المسائل، آیت الله فاضل، مسأله ۱۰۲، ص ۲۰ و توضیح السمائل مراجع، ج ۱، ص ۷۳، ذیل مسأله ۹۸، فتوای آیت الله سیستانی ذکر شده است.

۳- توضیح المسائل، آیت الله مکارم، مسأله ۱۰۴، ص ۳۵.

۴- احکام نوجوانان، آیت الله صافی گلپایگانی، مسأله ۲۸، ص ۳۵. نظرات دیگر مراجع عظام تقلید: بنابر فتوای آیت الله خمینی ره: خونی که در تخم مرغ می باشد نجس نیست، ولی به احتیاط واجب باید از خوردن آن اجتناب کند و اگر خون را با زرده تخم مرغ به هم بزنند که از بین برود، خوردن زرده هم مانعی ندارد. (توضیح السمائل مراجع، ج ۱، مسأله ۹۸، ص ۷۳). بنابر فتوای آیت الله خامنه ای: لکه خونی که گاهی در تخم مرغ یافت می شود، محکوم به طهارت است، ولی خوردن آن حرام است. (أجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، (فارسی) سؤال ۲۶۹، ص ۵۱). آیت الله شبیری زنجانی: تخم مرغی که ذره ای خون در آن است بنابر احتیاط باید از آن اجتناب کرد ولی اگر مثلاً خون در زرده باشد تا پوست نازک روی آن پاره نشده، سفیده پاک است. (توضیح المسائل، آیت الله شبیری زنجانی، مسأله ۹۹، ص ۲۷). آیت الله تبریزی: بنابر احتیاط واجب از تخم مرغی که ذره ای خون در آن است باید اجتناب کرد. ولی اگر خون مثلاً در زرده باشد، تا پوست نازک روی آن پاره نشده سفیده پاک می باشد. (رساله احکام بانوان، آیت الله تبریزی، مسأله ۴۷، ص ۱۷). از خونی که در تخم مرغ می باشد بنا بر احتیاط باید اجتناب کرد، ولی اگر خون در زرده باشد سفیده پاک است و اگر در سفیده باشد زرده پاک است. (توضیح المسائل، آیت الله بهجت ره، مسأله ۱۰۲، ص ۲۶).

مشاهده شده که در شکم بعضی از مرغ های مرده، تخم وجود داشته که بعض از آنان پوست نازک و بعضی دیگر دارای پوست ضخیم هستند در این فرض اگر پوست روی آن ضخیم باشد پاک و قابل استفاده است.

*مسأله: تخم مرغی که از شکم مرده بیرون می آید اگر پوست روی آن سفت شده باشد (۱) پاک است، ولی ظاهر

ص: ۱۱۷

۱- بنابر فتوای آیت الله فاضل و آیت الله سیستانی هرچند پوست روی آن سفت نشده باشد پاک است. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۷۱، مسأله ۹۲.

آن را باید آب کشید. (۱)

پرندگان نجاست خوار

استبراء پرندگان نجاست خوار

بعضی از پرندگان به علت خوردن نجاست، مثل مدفوع انسان، پرندگان نجاست خوار نامیده می شوند. بول و مدفوع این پرندگان، نجس خوردن گوشت آنها نیز حرام است. شرط حلال شدن این دسته از پرندگان، استبراء (۲) آنهاست.

و استبراء هر کدام از حیوانات و پرندگان با یکدیگر تفاوت دارد که در ذیل بیان می شود.

* مسأله: بول و غائط حیوانی که به خوردن نجاست انسان عادت کرده، نجس است و اگر بخواهند پاک شود باید آن را استبراء کنند؛ یعنی تا مدتی که بعد از آن مدت دیگر نجاست خوار به آن نگویند، نگذارند نجاست بخورد و غذای پاک به آن بدهند. (۳)

* مسأله: حیوانی که نجاست خوار شده، اگر به

ص: ۱۱۸

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۷۰، مسأله ۹۲.

۲- استبراء یعنی تا مدتی معین نباید نجاست بخورد و به جای آن باید غذای پاک به آنان داده شود.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۱۳۱، مسأله ۲۲۰.

دستوری که در شرع، معین نموده اند، آن را استبراء نکرده باشند، بعد از سریریدن، گوشت آن حلال نیست. (۱)

*مسأله: مدت استبراء در مرغابی، پنج یا هفت روز و در مرغ خانگی، سه روز است که باید آنها را از خوردن

نجاست منع کنند و غذای پاک به آنها بدهند. (۲) اگر بعد از این مدت (مرغابی پنج یا هفت روز و در مرغ خانگی سه روز) باز هم نجاست خوار به آنها گفته شود، باید تا مدتی، که بعد از آن مدت، دیگر نجاست خوار به آنها نگویند آنها را از خوردن نجاست جلوگیری نمایند. (۳)

*مسأله: در حیوانات دیگر (غیر از مرغابی و مرغ خانگی) همین اندازه که نام نجاست خوار از آن برداشته شود، کافی است. (۴)

*مسأله: هرگاه حیوان، سایر نجاست ها را، غیر از مدفوع انسان بخورد، باعث نجاست بول و مدفوع او نمی شود، گوشت او هم حرام نیست. (۵)

گاهی در مرغداری ها پودر خون با غذای آنها مخلوط

ص: ۱۱۹

- ۱- همان، ج ۲، ص ۵۶۸، مسأله ۲۵۸۳.
- ۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسأله ۲۲۰، ص ۱۳۱.
- ۳- آیت الله صافی و آیت الله تبریزی ره، همان.
- ۴- آیت الله مکارم و آیت الله زنجانی، همان.
- ۵- توضیح المسائل، آیت الله مکارم، مسأله ۲۴۱، ص ۵۴.

می کنند به طوری که گوشت مرغ به واسطه آن می روید، گوشت و تخم آن مرغ حرام نیست و رطوبت های مرغ نیز نجس نمی شود، ولی بهتر آن است که از چنین مرغ و تخم آن پرهیز شود. (۱)

تخم پرندگان نجاست خوار

بنابر نظر مشهور مراجع تقلید، تخم پرنده نجاست خواری که نجاست انسان را می خورد، قبل از استبراء، نجس (۲) و خوردنش حرام است. (۳)

فضله پرندگان حرام گوشت

فضله پرندگان حلال گوشت، پاک است. اما فضله پرندگان حرام گوشت، مثل عقاب و کلاغ به فتوای برخی مراجع پاک (۴) و به فتوای عده ای دیگر از مراجع،

ص: ۱۲۰

۱- همان، مسأله ۲۴۰، ص ۵۴.

۲- آیت الله نوری همدانی: تخم پرندگان نجاستخوار، حرام است ولی نجس نمی باشد. استفتائات آیت الله نوری همدانی، ج ۱، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها، سؤال ۸۷۷، نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السلام).
۳- استفتائات آیت الله علوی گرگانی، ج ۱، احکام نجاسات، سؤال ۱۰، (نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السلام)) و استفتاء پیامکی، آیت الله خامنه ای، آیت الله شبیری، آیت الله صافی.

۴- اجوبه الاستفتائات، آیت الله خامنه، احکام نجاسات، سؤال ۲۷۹ و ۲۸۰ و فتوهای آیت الله صافی، آیت الله فاضل، آیت الله تبریزی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۶۸، مسأله ۸۵ و آیت الله وحید، (توضیح المسائل، احکام نجاسات بول و غائط، مسأله ۸۶، ص ۲۱).

نجس است. (۱)

مرگ پرنده در چاه

اگر پرنده مرده ای را در چاه آب ببینیم، پس از خارج کردن پرنده، به نظر مشهور علمای متأخر، مستحب است متناسب با حجم پرنده، با دلو (سطل) آب از چاه خارج کنیم.

پرندگان مثل کبوتر و شتر مرغ و جز آن از پرندگانی که از نظر جسم، بین آن دو هستند، در آب چاه بمیرد، هفت دلو (سطل) آب از چاه کشیده می شود. (۲)

اگر گنجشک و به نظر برخی مراجع تقلید همسان آن از نظر جسم، در آب چاه بمیرد، یک دلو آب کشیده شود. (۳)

خواص گوشت شتر مرغ

گوشت شتر مرغ که در گروه گوشت های قرمز طبقه بندی می شود، از ارزش غذایی بسیار بالایی برخوردار است و از کم چرب ترین و سالم ترین گوشت قرمز است.

ص: ۱۲۱

۱- فتوهای امام خمینی، آیت الله بهجت، آیت الله زنجانی، آیت الله نوری همدانی (توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۶۸، مسأله ۱۸۵).

۲- فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السّلام)، ج ۲، ص ۲۵۸، به نقل از جواهر الکلام، ج ۱، ۲۰۳-۲۴۴ و ۲۵۷ - ۲۵۸.

۳- همان.

کالری، کلسترول و چربی گوشت شترمرغ از گوشت مرغ و بوقلمون هم پایین تر است .

گوشت شترمرغ برای بیماران قلبی - عروقی، افراد دچار چربی خون بالا و افرادی که دچار چاقی هستند، غذای بسیار مناسبی است.

که اسیدهای چرب غیراشباع موجود در گوشت شترمرغ ۳۰ درصد مجموع اسیدهای چرب را تشکیل می دهد.

این مزایا و میزان بالای اسید چرب امگا-۳ در گوشت شترمرغ باعث شده که این گوشت انتخاب بسیار خوبی برای بیماران قلبی - عروقی و سالمندان باشد تا با اطمینان بیشتری بتوانند نیازهای پروتئینی خود را برطرف سازند.

استفاده از اسید چرب امگا-۳ تأثیرات مفیدی در کاهش بیماری های قلبی عروقی دارد و برای رشد و نمو مؤثر است. این اسید چرب در مقایسه با اسید چرب غیراشباع امگا-۶ تأثیرات مفیدی در جلوگیری از لخته شدن دارد.

میزان کم سدیم در گوشت شترمرغ، استفاده از آن را برای افرادی که دچار فشار خون بالا هستند، ممکن می سازد.

گوشت شترمرغ از نظر پروتئین و آهن از جایگاه بسیار خوبی برخوردار است. افراد دچار بیماری کم خونی و زنان باردار بهتر است از گوشت شترمرغ به جای گوشت مرغ

استفاده کنند.

گوشت شترمرغ از نظر روی و منیزیم، غنی است و به میزان بسیار چشمگیری ترد است و از قابلیت هضم استثنایی برخوردار است به طوری که ۹۰ درصد آن قابل هضم است و از این حیث پس از گوشت ماهی، در رتبه دوم قرار دارد. گوشت مرغ و گاو ۸۷ درصد قابلیت هضم دارند. (۱)

خواص گوشت بوقلمون

گوشت بدون پوست بوقلمون، به طور طبیعی چربی کمی دارد که معادل ۱ گرم چربی در هر ۳۰ گرم گوشت است. افرادی که دارای رژیم غذایی کم چربی هستند، می توانند از آن استفاده کنند.

۱۵۰ گرم گوشت بوقلمون حدود نیمی از اسید فولیک مورد نیاز روزانه را تامین می کند. گوشت بوقلمون منبع خوبی از پروتئین، سلنیوم، روی و پتاسیم و ویتامین های B۱، B۳، B۶ و B۱۲ و اسید آمینه تریپتوفان است.

گوشت بوقلمون، کلسترول بد خون را کاهش می دهد، آرامش و سرحالی ایجاد می کند، از سرطان جلوگیری می کند، ترشح هورمون تستوسترون را افزایش می دهد، سیستم ایمنی را تقویت می کند.

ص: ۱۲۳

گوشت سفید و بدون پوست بوقلمون، دارای پروتئین بالا و چربی کم است. افرادی که باید غذاهای کم چرب بخورند، می توانند از قسمت سفید گوشت بوقلمون استفاده کنند.

فایده های گوشت بوقلمون عبارت است از:

* کاهش کلسترول بد خون:

قسمت روشن تر گوشت بوقلمون که بدون پوست باشد، دارای چربی، چربی اشباع و کلسترول کمتری از گوشت مرغ و گاو است.

* ایجاد آرامش و سرحالی:

ناقل های عصبی از اسیدهای آمینه تشکیل می شوند. ناقل عصبی «سروتونین» از اسید آمینه تریپتوفان تشکیل شده است. سروتونین باعث سرحالی و آرامش در بدن می شود. مصرف گوشت بوقلمون باعث سرحالی می شود.

* تقویت سیستم ایمنی بدن:

اسید آمینه تریپتوفان، نقش اساسی در سیستم ایمنی بدن به عهده دارد.

* بهبود کم خوابی:

اسید آمینه تریپتوفان باعث بهبود خواب در مبتلایان به بی خوابی مزمن می شود.

هشدارهای استفاده از گوشت بوقلمون

گوشت بوقلمون دارای اسید آمینه پورین است، و مبتلایان به نقرس باید آن را به میزان خیلی کم مصرف کنند.

ص: ۱۲۴

گوشت بوقلمون دارای مقدار کمی اگزالات است و بیماران مبتلا به سنگ کلیه اگزالاتی، خیلی کم باید آن را بخورند. بوقلمون هایی که به طور طبیعی و ارگانیک پرورش داده می شوند، هیچ نوع هورمون و آنتی بیوتیکی در بدن خود ندارند. تقریباً تمامی چربی بوقلمون در پوست آن موجود است. همچنین گوشت تیره رنگ آن، چربی بیشتری از گوشت روشن تر (سفید) آن دارد. قبل از پختن گوشت بوقلمون، بهتر است تمامی پوست آن جدا شود. افراد مبتلا به چربی خون بالا، بهتر است از گوشت روشن تر آن استفاده کنند. (۱)

خواص گوشت بلدرچین

گوشت بلدرچین، خوشمزه و خوش طعم است و سنگ کلیه و مثانه را خرد می کند. گوشت بلدرچین، مغذی است و بدن را فربه می سازد.

هر چه بلدرچین فعال تر باشد، گوشت آن نیز لذیذتر است. در واقع، فعالیت و جنب و جوش زیاد در بلدرچین ها، باعث ازدیاد ذخیره گلیکوژن در بافت های ماهیچه ای آن ها

ص: ۱۲۵

می شود و باعث می گردد گوشت این پرنده، مانند پرندگان شکاری، بسیار لذیذ شود. به همین دلیل، گوشت حیوانات وحشی، اعم از نشخوارکنندگان (مانند آهو، گوزن و بُرکوهی) و برخی پرندگان مانند قرقاول، کبک، تیهو، دراج و بلدرچین فوق العاده لذیذ است.

بلدرچین بعد از طبخ به دلیل وجود سلول های پیچیده پیوندی، در اثر پخته یا بریان شدن، به هیچ وجه متلاشی نمی شود و ترکیب خود را کاملاً حفظ می کند و در پذیرایی ها، زیبایی فراوانی به سفره می دهد. ۷۲ درصد بلدرچین قابل استفاده است؛ اما که ۵۵ درصد مرغ قابل استفاده است و ۲۰ درصد وزن کل بدن بلدرچین را عضله تشکیل می دهد.

ارزش پروتئین موجود در گوشت بلدرچین ۹۱۳/۲۴ درصد است. انواع اسیدهای آمینه کمیاب که در سایر پروتئین ها یافت نمی شود، در گوشت این پرنده به وفور وجود دارد. نتایج تحقیقات متعدد نشان داده است که میزان پروتئین موجود در گوشت بلدرچین ۵-۱۰ درصد بیشتر از سایر پرندگان و نشخوارکنندگان است. به همین دلیل، در بیشتر کشورها، متخصصان برای افراد مُسن و از کار افتاده که احتیاج مُبرمی به ترمیم سلول های از دست رفته

بافت های خود دارند، مصرف گوشت بلدرچین را سفارش می کنند. گوشت بلدرچین به دلیل وجود عناصر معدنی کمیاب و ویتامین در گوشت آن، برای درمان آسم، تشنج، فشار خون بالا، ضعف اعصاب، ناراحتی های روانی و بی خوابی، مفید است.

گوشت بلدرچین منبع نیاسین، فسفر، مس، تیامین، ریوفلاوین، ویتامین B₆، روی، آهن و سلنیوم است. (۱)

خواص تخم بلدرچین

تخم بلدرچین در مقایسه با تخم مرغ، به مراتب ارزش غذایی بالاتری دارد. یک تخم بلدرچین هر چند که از لحاظ وزنی حدود وزن تخم مرغ معمولی را دارد، در مقایسه با تخم مرغ، ۵ برابر فسفر و کلسیم، ۵/۴ برابر آهن، ۶ برابر ویتامین B₁ (تیامین)، ۱۵ برابر ویتامین B₂ (ریوفلاوین) و ۶ برابر ویتامین B₁₂ دارد، از کلسترول کمتری برخوردار است و سرشار از ویتامین A، اسید نیکوتینیک، مس و کبالت است.

مزه تخم بلدرچین از تخم مرغ بهتر است و به علت وجود کراتین خاصی در آن، در درمان بیماری آسم مؤثر است. تخم بلدرچین به علت غنی بودن از ویتامین B، در درمان

ص: ۱۲۷

بیماری های عصبی مؤثر است. همچنین تخم بلدرچین به علت وجود آمینواسیدهای فراوان، در تغذیه کودکان و بیماران بسیار مؤثر است. چربی تخم بلدرچین از تخم مرغ است. (۱)

خواص گوشت مرغ

تردیدی نیست که مرغ جایگزینی سالم و مناسب برای گوشت قرمز می باشد. که دارای منابع غذایی فراوانی است که به اجمال به بعضی از موارد آن اشاره می کنیم:

* منبع پروتئینی:

مرغ منبع پروتئین است و ۱۲۰ گرم آن حدود ۷۰ درصد نیاز پروتئین بدن را برآورده می سازد.

* غذایی کم چرب:

افرادی که می خواهند که مقدار چربی غذای خود را کم کنند، بهتر است از گوشت مرغ استفاده کنند. لُخم ترین قسمت گوشت مرغ، گوشت سینه است که چربی اش نصف ران است.

گوشت مرغ در مقایسه با گوشت گاو، چربی اشباع کمتری دارد؛ اما پوست مرغ دارای مقدار زیادی چربی اشباع است.

* پیشگیری از پوکی استخوان در سالمندان:

معمولاً سالمندان به مقدار کافی پروتئین مصرف نمی کنند. پروتئین برای پیشگیری از کاهش تراکم استخوان در سالمندان، حائز اهمیت است. رژیم های پرپروتئین نیز پوکی استخوان

ص: ۱۲۸

را تشدید می کند.

* پیشگیری از آلزایمر: استفاده منظم غذاهای غنی از ویتامین B₃ (نیاسین)، مانند گوشت مرغ، از بروز بیماری آلزایمر و دیگر بیماری های شناختی مرتبط با افزایش سن جلوگیری به عمل می آورد.

* سلامت قلب و عروق: B₆ علاوه بر شرکت در متابولیسم انرژی، در ساخت مولکول های فعال نیز نقش دارد. اگر سطح B₆ سلول ها کافی نباشد، توانایی گروه های متیل نیز کاهش می یابد. یکی از نتایج فقدان گروه متیل این است که مولکول هایی که باید به طور طبیعی به مولکول های دیگری تبدیل شوند، نه تنها تغییر نمی کنند، بلکه روی هم انباشته می شوند. یکی از این مولکول ها، هموسیستین است که اگر سطح آن در رگ های خونی افزایش یابد، موجب آسیب به دیواره رگ ها می شود. (۱).

خواص تخم مرغ

تخم مرغ حاوی تمام اسیدهای آمینه ضروری مورد نیاز برای ساخته شدن پروتئین های بدن است و به همین جهت با ارزش ترین منبع پروتئینی بین تمام مواد غذایی است و از آن به عنوان استاندارد مرجع سنجش ارزش پروتئینی سایر

ص: ۱۲۹

منابع غذایی استفاده می شود. آلومین یا پروتئین تخم مرغ، عمدتاً در سفیده آن قرار دارد. مصرف سفیده تخم مرغ باعث افزایش وزن می شود. مقدار پروتئین موجود در یک تخم مرغ می تواند ۱۴ درصد نیاز یک زن بالغ و ۱۲ درصد نیاز یک مرد بالغ را تدمین کند.

تخم مرغ منبع ویتامین E، D، A و برخی ویتامین های گروه B_{۱۲}، B_۶، B_۲ و اسید فولیک است. ویتامین C تنها ویتامینی است که در تخم مرغ وجود ندارد.

ید، فسفر، روی، کلسیم، پتاسیم، سلنیوم و آهن جزء ۳۵ عنصر موجود در زرده تخم مرغ هستند. این عناصر به ترتیب برای ساخت هورمون تیروئید، سلامتی استخوان ها، عملکرد مناسب سیستم ایمنی، بهبود زخم، بلوغ و رشد بهینه، عملکرد بهتر سیستم عصبی و حذف رادیکال های آزاد ضروری است. آب پز کردن تخم مرغ، سالم ترین روش مصرف تخم مرغ است.

تخم مرغ تأثیر چندانی در افزایش کلسترول خون ندارد، مگر این که بی رویه یا همراه با کره، روغن جامد و روغن حیوانی مصرف شود. (۱)

ص: ۱۳۰

فصل پنجم: معرفی پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت ایران

اشاره

فصل پنجم: معرفی پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت ایران (۱)

ص: ۱۳۱

۱- سایت مرکز موضوع شناسی احکام فقهی.

یکی از مراکز بسیار خوبی که برای تسهیل موضوعات فقهی تشکیل شده، مرکز موضوع شناسی احکام فقهی است که توانسته تعداد ۵۳۴ پرنده را در ایران شناسایی کند و عکس و مشخصات آنها و همچنین حلال و حرام گوشت بودن همه آنها را مشخص سازد.

برای تسهیل از آگاهی مصادیق پرندگان، آنها را در تقسیم بندی کلی به چهار دسته حلال گوشت، حرام گوشت، مشترک بین حلال و حرام و مکروهات، به ذکر همه موارد پرندگان پرداخته ایم.

خوانندگان محترم می توانند در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر، به سایت مرکز موضوع شناسی احکام فقهی مراجعه کنند.

ص: ۱۳۳

پرندگان حلال گوشت

راسته گنجشک سانان

خانواده چکاوک ها

چکاوک آسمانی، چکاوک آسمانی کوچک، چکاوک کاکلی، چکاوک درختی، چکاوک پنجه کوتاه، چکاوک کوچک، چکاوک هیوم، چکاوک هندی، چکاوک سهره ای، چکاوک سر دم سیاه، چکاوک بیابانی (چکاوک سنگلاخ)، چکاوک گندمزار، چکاوک طوقی، چکاوک سیاه، چکاوک بال سفید، چکاوک هدهدی، چکاوک شاخدار

خانواده دم جنبانک ها

دم جنبانک ابلق، دم جنبانک کله زرد، دم جنبانک زرد، دم جنبانک خاکستری، پی پت پا دراز، پی پت خاکی،

ص: ۱۳۴

پی پت نوک دراز، پی پت درختی، پی پت پشت زیتونی، پی پت صحرایی، پی پت گلو سرخ، پی پت تالابی، پی پت شکم
نخودی

خانواده بلبل خرما

بلبل خرما، بلبل زیر دم سرخ

خانواده بال لاکی

بال لاکی

خانواده میوه خور

میوه خور

خانواده زیر آبروک

زیر آبروک

خانواده الیکایی

الیکایی

خانواده صعوه ها

صعوه کوهی، صعوه ابرو سفید، صعوه گلو سیاه، صعوه جنگلی

ص: ۱۳۵

خانواده توکاما

سینه سرخ، بلبل خالدار، بلبل، گلو آبی، سینه سرخ ایرانی، دم چتری، دم سرخ پشت بلوطی، دم سرخ سیاه، دم سرخ معمولی، دم سرخ کوهی، چک بوته ای، چک معمولی، چک ابلق، چکچک کوهی (چکچک شمالی)، چکچک دشتی، چکچک گوش سیاه، چکچک ابلق، چکچک ابلق جنوبی، چکچک پشت سفید، چکچک ابلق خاوری، چکچک کردی، چکچک ایرانی، چکچک بیابانی، چکچک دم سفید، چکچک سر سیاه، چکچک سیاه سر سفید، طرقة آبی آوازخوان، طرقة کوهی، طرقة بنفش، توکای طوقی، توکای سیاه، توکای گلو سیاه، توکای پشت بلوطی، توکای بال سرخ، توکای باغی، توکای بزرگ

خانواده لیکوها

لیکوی تالایی (لیکوی خوزی)، لیکو (لیکوی معمولی)

خانواده سسک تاج طلایی

تاج طلایی

خانواده سسک ها

سسک دم چتری، سسک جنبان، سسک شکیل (سسک دم دراز)، سسک دم پهن، سسک راه راه، سسک

ص: ۱۳۶

رودخانه ای، سسک ساوی، سسک ابرو سفید، سسک تالابی راه راه، سسک شالیزار، سسک تالابی معمولی، سسک تالابی خاوری، سسک تالابی زیتونی، سسک تالابی بزرگ، سسک تالابی پر صدا، سسک خوزی، سسک درختی کوچک، سسک درختی زیتونی، سسک درختی بزرگ، سسک درختی زرد، سسک بیدی، سسک چیفچاف، سسک چیفچاف هیمالیایی، سسک کوچک، سسک شرقی، سسک جنگلی، سسک ابرو زرد، سسک ابرو زرد هیوم، سسک سبز، سسک بیدی سبز، سسک سر سیاه، سسک باغی، سسک گلو سفید، سسک نقابدار، سسک نقابدار کوچک، سسک نقابدار هیوم، سسک بیابانی، سسک سینه راه راه، سسک چشم سفید، سسک رو پلی، سسک سر دودی

خانواده سسک چشم سفید هندی

سسک چشم سفید هندی

خانواده مگس گیرها

مگس گیر هندی، مگس گیر خالدار، مگس گیر ابلق باختری، مگس گیر طوق سفید، مگس گیر سینه سرخ، مگس گیر هیمالیا

ص: ۱۳۷

خانواده چرخ ریسک نیزار

چرخ ریسک نیزار

خانواده چرخ ریسک دم دراز

چرخ ریسک دم دراز

خانواده چرخ ریسک پشت بلوطی

چرخ ریسک پشت بلوطی

خانواده چرخ ریسک ها

چرخ ریسک سر سیاه، چرخ ریسک ایرانی، چرخ ریسک پس سر سفید، چرخ ریسک بزرگ، چرخ ریسک تورانی، چرخ ریسک سر آبی، چرخ ریسک فیروزه‌ای

خانواده کمر کلی ها

کمر کلی جنگلی، کمر کلی کوچک، کمر کلی بزرگ

خانواده دیوار خزک

دیوار خزک

خانواده دار خزک

دار خزک

ص: ۱۳۸

خانواده شهد خوار

شهد خوار

خانواده زرد پره ها

زرد پره لیمویی، زرد پره گونه سفید، زرد پره گلوسیا، زرد پره کوهی، زرد پره سر خاکستری، زرد پره رخ زرد، زرد پره سر زیتونی، زرد پره سر سفید، زرد پره سر آبی، زرد پره راه راه، زرد پره کوچک، زرد پره حنایی، زرد پره سینه زرد، زرد پره سر سیاه، زرد پره سر سرخ، زرد پره تالابی، زرد پره مزرعه

خانواده سهره ها

سهره جنگلی، سهره سر سیاه، سهره پیشانی سرخ، سهره دمگاه زرد، سهره سبز، سهره زرد، سهره معمولی، سهره کوهی، سهره سینه سرخ، سهره بال سرخ، سهره صورتی، سهره مغولی، سهره خاکی، سهره گلی، سهره نوک قیچی، سهره دمگاه سفید، سهره نوک بزرگ، سهره سیاه

خانواده سهره های استریلیده

سهره سرخ برنجی، مونیای هندی

خانواده گنجشک ها

گنجشک خانگی، گنجشک درختی، گنجشک سینه سیاه، گنجشک رودخانه ای، گنجشک تاغی، گنجشک

ص: ۱۳۹

بلوچی، گنجشک کویری، گنجشک گلو زرد، گنجشک کوهی، گنجشک خاکی، گنجشک برفی

خانواده سارها

سار صورتی، سار، مینا

خانواده پری شاهرخ

پری شاهرخ

خانواده بوچانگا

بوچانگا

راسته غواص سانان

خانواده غواص ها

غواص گلو سرخ ، غواص گلو سیاه

راسته کشیم سانان

خانواده کشیم ها

کشیم کوچک، کشیم گردن سرخ، کشیم بزرگ، کشیم گوش دار، کشیم گردن سیاه

ص: ۱۴۰

راسته غاز سانان

خانواده مرغابی ها

قوها

قوی گنگ، قوی فریادکش، قوی کوچک

خانواده غازها

اشاره

غاز پا زرد، غاز پیشانی سفید، غاز پیشانی سفید کوچک، غاز خاکستری، غاز گردن سیاه، غاز گونه سفید، عروس غاز

اردک های غاز نما

آنقوت، تنجه

اردک های روی آب چر

خوتکا غاز هندی ، گیلار، خوتکا کاکلی (اردک کاکلی) ، اردک ارده ای، خوتکا، اردک کله سبز(سر سبز) ، فیلوش، خوتکا ابرو سفید، اردک نوک پهن، اردک مرمی

اردک های غواص

اردک تاجدار، اردک سرحنایی، اردک بلوطی، اردک سیاه کاکل، اردک سر سیاه، اردک دم دراز ، اسکوتر سیاه ، اسکوتر بال سفید، اردک گونه سفید(اردک چشم طلایی)

اردک های ماهی خوار

اردک ماهیخوار سفید(مرگوس سفید) ، اردک ماهیخوار کاکلی (مرگوس کاکلی) ، اردک ماهیخوار (مرگوس بزرگ) ، اردک سر سفید

راسته ماکیان سانان

خانواده سیاه خروس

سیاه خروس

خانواده قرقاول

تیهو، کبک دری، کبک، جیرفتی، دراج، کبک چیل، بلدرچین، قرقاول

خانواده بلدرچین بوته ای

بلدرچین بوته ای

خانواده یلوه ها

یلوه آبی، یلوه حنایی، یلوه کوچک، یلوه نوک سبز، یلوه خالدار، طاووسک، چنگر نوک سرخ، چنگر

خانواده میش مرغ ها

زنگوله بال، میش مرغ، هوبره

ص: ۱۴۲

راسته سلیم سانان

خانواده سلیم خرچنگ ها

سلیم خرچنگ خوار

خانواده صدف خوار

صدف خوار

خانواده نوک خنجری ها

چوب پا، آووست

خانواده چاخ لق ها

چاخ لق، چاخ لق هندی

خانواده گلاریول ها

دودوک، گلاریول کوچک، گلاریول بال سیاه، گلاریول بال سرخ، گلاریول شرقی

خانواده سلیم ها

خروس کولی، خروس کولی

دم سفید، خروس کولی سینه سیاه، دیدومک، خروس کولی دشتی، سلیم خاکستری، سلیم طلایی خاوری، سلیم طلایی (سلیم طلایی اروپایی)، سلیم کوهی، سلیم سینه بلوطی، سلیم طوقی، سلیم طوقی کوچک، سلیم شنی بزرگ، سلیم شنی کوچک،

سلیم

ص: ۱۴۳

کوچک، تلیله گردن سرخ، تلیله سفید، تلیله کوچک، تلیله بلوطی، تلیله شکم سیاه، تلیله دم سفید، تلیله خاکستری، تلیله بزرگ، تلیله نوک پهن، آبچلیک شکیل،

سنگ گردان،

آبچلیک آواز خوان، آبچلیک نوک سر بالا، پاشلک بنگالی (پاشلک رنگین)، ابیا، پاشلک تک زی، پاشلک دم مویی، پاشلک بزرگ، پاشلک معمولی، پاشلک کوچک، گیلانشاه دم سیاه (گیلانشاه بال سفید)، گیلانشاه حنایی،

گیلانشاه ابرو سفید، گیلانشاه خالدار، گیلانشاه بزرگ، گیلانشاه شرقی، آبچلیک دودی، آبچلیک پا سرخ،

آبچلیک تالابی، آبچلیک پا سبز، آبچلیک تک زی، آبچلیک خالدار، فالاروپ گردن سرخ، فالاروپ بلوطی

راسته کوکرسانان

خانواده کوکرها

کوکر دم دراز، کوکر شکم بلوطی، کوکر شکم سفید، کوکر شکم سیاه، کوکر خالدار، کوکر راه راه، کوکر گندمی

راسته کبوترسانان

خانواده کبوترها

کبوتر جنگلی، کبوتر چاهی، فاخته، فاخته خاوری، قمری ناماکوا، قمری خانگی، یاکریم طوقی، یاکریم، قمری

ص: ۱۴۴

خاوری، قمری معمولی

راسته کوسانان

خانواده کوها

کوکوی خالدار، کوکوی تاجدار، کوکوی شرقی، کوکوی معمولی، کوکوی آسیایی

راسته سبز قاسانان

خانواده ماهی خورک

ماهی خورک کوچک، ماهی خورک سینه سفید، ماهی خورک ابلق

ص: ۱۴۵

پرندگان حرام گوشت

راسته کبوتر دریایی سانان

خانواده کبوتر دریایی ها

کبوتر دریایی مدیترانه، کبوتر دریایی دم پهن، کبوتر دریایی ایرانی، کبوتر دریایی دودی

خانواده مرغ طوفان

مرغ طوفان

راسته پلیکان سانان

خانواده نوک سرخ

نوک سرخ دریایی

ص: ۱۴۶

خانواده پلیکان ها

پلیکان سفید، پلیکان پا خاکستری

خانواده بویی

بویی نقابدار

خانواده باکلان ها

باکلان کوچک، باکلان بزرگ، باکلان گلو سیاه

خانواده مارگردن

باکلان مارگردن (مارگردن)

راسته لک لک سانان

خانواده حواصیل ها

اگرت کوچک، اگرت ساحلی، حواصیل خاکستری، غول حواصیل (حواصیل بزرگ)، حواصیل ارغوانی، اگرت بزرگ، گاوچرانک، حواصیل زرد، حواصیل هندی، حواصیل سبز، حواصیل شب، بوتیمار کوچک، بوتیمار

خانواده لک لک ها

لک لک سیاه، لک لک گردن کرکی، لک لک سفید

ص: ۱۴۷

خانواده اکراس ها

اکراس سیاه، اکراس آفریقایی، کفچه نوک

راسته فلاینگوسانان

خانواده فلاینگوها

فلاینگوی بزرگ، فلاینگوی کوچک

راسته عقاب سانان

خانواده عقاب ماهیگیر

عقاب ماهیگیر

خانواده قوش ها

هُما، دال، دال سیاه، دال پشت سفید، کرکس مصری، عقاب دریایی دم سفید، عقاب دریایی پالاس، عقاب طلایی، عقاب شاهی، عقاب خالدار بزرگ (عقاب تالابی)، عقاب خالدار کوچک (عقاب جنگلی)، عقاب صحرائی، عقاب دشتی، عقاب مارخور، عقاب پرپا، عقاب دوبرادر، کورکور حنایی، کورکور سیاه، کورکور بال سیاه، سنقر تالابی، سنقر تالابی شرقی، سنقر گندم زار، سنقر خاکستری، سنقر سفید، سارگپه کوهی، سارگپه پرپا، سارگپه پابلند، سارگپه معمولی، سارگپه جنگلی، سارگپه کاکل دار

ص: ۱۴۸

سارگپه تاجدار)، سارگپه چشم سفید، قرقی، پیغو، طرلان، پیغوی کوچک

راسته شاهین سانان

خانواده شاهین ها

دلیجه، دلیجه کوچک، ترمتای سرحنایی، ترمتای پاسرخ، شاهین دودی) ترمتای دودی)، ترمتای، شاهین آمور، لیل، لاجین، شاهین بلوچی، بالابان، بحری، شاهین

خانواده کاکایی های اقیانوسی

اسکوای بزرگ، اسکوای دم پیچ، اسکوای قطبی، اسکوای دم دراز

خانواده کاکایی ها

کاکایی چشم سفید، کاکایی دودی، کاکایی نوک سبز، کاکایی پشت سیاه بزرگ، کاکایی ارمنی، کاکایی خزری، کاکایی پشت سیاه کوچک، کاکایی سیبری، کاکایی بزرگ، کاکایی سر قهوه ای، کاکایی سرسیاه، کاکایی صورتی، کاکایی مدیترانه ای، کاکایی کوچک، کاکایی پا سیاه

ص: ۱۴۹

خانواده پرستوهای دریایی

پرستوی دریایی نوک کلفت، پرستوی دریایی خزر، پرستوی دریایی رودخانه زی، پرستوی دریایی کاکلی کوچک، پرستوی دریایی کاکلی، پرستوی دریایی بد صدا، پرستوی دریایی معمولی، پرستوی دریایی کوچک، پرستوی دریایی ساندرز، پرستوی دریایی تیره، پرستوی دریایی پشت دودی، پرستوی دریایی دودی، پرستوی دریایی گونه سفید، پرستوی دریایی بال سفید، پرستوی دریایی سیاه، پرستوی دریایی قهوه ای

خانواده آب شکاف

آب شکاف

راسته طوطی سانان

خانواده طوطی ها

طوطی طوق صورتی، شاه طوطی

راسته جغد سانان

اشاره

خانواده جغد انبار، جغد انبار

خانواده جغدها

مرغ حق جنوبی، مرغ حق، شاه بوف، جغد ماهی خوار،

ص: ۱۵۰

جغد برفی، جغد جنگلی، جغد کوچک، جغد کوچک خالدار، جغد گوش دراز، جغد تالابی

راسته شب گرد سانان

خانواده شب کردها

شبگرد معمولی، شبگرد دشتی، شبگرد بلوچی، شبگرد هندی

راسته پرستو سانان

خانواده پرستوها

بادخورک کوهی، بادخورک معمولی، بادخورک دودی، بادخورک کوچک

راسته دارکوب سانان

خانواده دارکوب ها

دارکوب قهوه ای، دارکوب سیاه، دارکوب سبز، دارکوب سبز راه راه، دارکوب خالدار بزرگ، دارکوب سوری (دارکوب باغی)، دارکوب سر سرخ، دارکوب کوچک، دارکوب بال سفید، دارکوب بلوچی

ص: ۱۵۱

جی جاق، زاغی، زاغ بور، زاغ خالدار، زاغ نوک سرخ، زاغ نوک زرد، کلاغ گردن بور، کلاغ هندی، کلاغ سیاه، کلاغ ابلق، کلاغ شرقی، کلاغ جنگلی، غراب گردن قهوه ای، غراب.

مشترک بین حلال و حرام

راسته درنا سانان

خانواده درناها

درنای کوچک (درنای طناز) (حرام گوشت)؛

درنای سبیری (حرام گوشت)؛

درنای معمولی (حلال گوشت)

پرنندگان مکروه

خانواده چلچله ها

چلچله رودخانه ای، چلچله گلو قهوه ای، چلچله کوهی، چلچله بیابانی، پرستو، پرستوی دمگاه صورتی، چلچله دمگاه سفید

ص: ۱۵۳

خانواده سنگ چشم ها

سنگ چشم پشت سرخ، سنگ چشم دم سرخ، سنگ چشم تورانی، سنگ چشم پشت بلوطی، سنگ چشم دمگاه حنایی، سنگ چشم خاکستری کوچک، سنگ چشم بزرگ، سنگ چشم بزرگ دشتی، سنگ چشم کله سرخ، سنگ چشم پیشانی سفید

خانواده زنبور خوارها

زنبور خور کوچک، زنبور خور گلو خرمایی، زنبور خور معمولی

خانواده سبز قباها

سبز قبا، سبز قباى هندی

خانواده هدهد

هدهد

ص: ۱۵۴

۱. ابن بابویه، محمد بن علی - فهری زنجانی، احمد، الخصال، ترجمه فهری، ۲ جلد، علمیه اسلامیة - تهران.
۲. ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، ترجمه علی اکبر غفاری و محمد جواد بلاغی.
۳. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، دعائم الإسلام و ذکر الحلال والحرام والقضایا والأحكام، ۲ جلد، آل البیت (علیهم السلام).
۴. جمعی از پژوهشگران، زیر نظر سید محمد هاشمی شاهرودی، فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام).
۵. جهانگیر منصور، قانون مجازات اسلامی، نشر دیدار، چاپ ۴۳، ۱۳۸۵.
۶. جوادی آملی، عبدالله، مفاتیح الحیاه، نشر اسراء، چاپ ۲۴، بهار ۱۳۹۱.
۷. خامنه ای، سید علی بن جواد حسینی، أجوبه الاستفتاءات فارسی، دفتر مقام معظم رهبری، درقم، ۱۴۲۴ ق.
۸. خراسانی، حسین وحید، توضیح المسائل، مدرسه امام باقر (علیه السلام)، قم، نهم، ۱۴۲۸ ق.

۹. خمینی، سید روح الله موسوی، تحریر الوسیله - ترجمه، علی اسلامی، ۴ جلد، دفتر انتشارات اسلامی

۱۰. خمینی، سید روح الله موسوی، توضیح المسائل

۱۱. زنجانی، سید موسی شیرازی، رساله توضیح المسائل، انتشارات سلسبیل، قم - ایران، اول، ۱۶۳۰ ق. ۱۲. شیرازی، ناصر مکارم، رساله احکام برای جوانان، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام) چ ۱۵ قم.

۱۳. شیرازی، ناصر مکارم، رساله توضیح المسائل، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام). ۱۴. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الأخلاق، شریف رضی، قم، چاپ چهارم، ۱۳۷۰

۱۵. طوسی، ابوجعفر، محمد بن حسن، المبسوط فی فقه

الإمامیه، ۸ جلد، المكتبه المرتضویه لإحياء الآثار الجعفریه

۱۶. عاملی، شهید ثانی، زین الدین بن علی، الروضه البهیة فی شرح اللمعه الدمشقیه، کتابفروشی داوری، قم، اول، ۱۴۱۰

۱۷. لنکرانی، محمد فاضل موحدی، رساله توضیح المسائل، قم، چاپ ۱۴۲۹، ۱۱۶ ق.

۱۸. مجله فقه اهل بیت (علیهم السلام) (فارسی)، ۵۶ جلد، مؤسسه دائره المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (علیهم السلام) ، قم.

۱۹. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، مفضل بن عمر، ترجمه مجلسی، اجلد، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد.

ص: ۱۵۶

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

